

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Mj Patrik Berge		SA Uppsats 2016
Handledare		
		Antal ord: 13 727
Kk/Dr Marcus Mohlin	Beteckning	Kurskod
		1MK023
<p>Överraskning och tempo i amfibieoperationer Om två av krigföringens grundprincipers innebörd och betydelse på amfibieanfallen vid Inchon samt Anzio</p>		
<p>ABSTRACT: An amphibious assault can open new fronts and totally change the operational and strategic situation. Amphibious assault often depends on the principles of <i>surprise</i> and <i>tempo</i>.</p> <p>The principles of war, surprise and tempo are the main focus in this thesis. The context consists of the operational type, <i>amphibious assault</i>. The main problem that the study will try to answer is the paradox that theorists highlight these principles as essential conditions for amphibious operations, but they have not developed specifically <i>why</i> and <i>how</i>. In this context it is interesting because there are a number of paradoxes between the type of operation and the principles.</p> <p>To be able to examine the principles a higher degree of concreteness has to be applied. This is done by examining what other modern theorists has developed on the principles. The most prominent factors then become the thesis operationalized indicators that provides the analysis tool for the thesis. The theory will then be tested by analysing two case studies, Operation <i>Shingle in Anzio</i> and Operation <i>Chromite in Inchon</i>.</p> <p>The result shows that the indicators of surprise consists of <i>unexpected acting, diversion and operations security</i>. The results of the case study regarding this comes to the conclusions that unexpected acting and operation security are key factors. The indicators of tempo are <i>rapid decision-making</i> and <i>quick physical movement</i>. The case study result indicates that both are criterias for success and are based on a mutual relationship between the indicators.</p>		
<p>Nyckelord: Krigföringens principer, överraskning, tempo, amfibieoperation, amfibieanfall, Inchon, Anzio</p>		

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 <i>Introduktion</i>	3
1.2 <i>Disposition</i>	4
1.3 <i>Problemformulering</i>	5
1.4 <i>Syfte och frågeställning</i>	7
1.4.1 <i>Forskningsfrågor</i>	7
1.5 <i>Avgränsningar</i>	8
1.6 <i>Material och källkritik</i>	9
1.7 <i>Tidigare forskning</i>	10
2. Teori	14
2.1 <i>Teoretisk utgångspunkt</i>	14
2.2 <i>Definitioner av principerna överraskning och tempo</i>	17
2.2.1 <i>Definition av överraskning</i>	17
2.2.2 <i>Definition av principen tempo</i>	20
2.3 <i>Kritik avseende teorin</i>	22
2.4 <i>Operationalisering</i>	23
3. Metod	25
3.1 <i>Metoddiskussion</i>	25
3.2 <i>Undersökningens utformning/forskningsdesign</i>	26
4. Empiri och analys	29
4.1 <i>Val av fall</i>	29
4.2 <i>Operation Shingle 1944, Anzio</i>	31
4.3 <i>Analys av operation Shingle</i>	35
4.3.1 <i>Analys av principen överraskning vid operation Shingle</i>	35
4.3.2 <i>Analys av principen tempo vid operation Shingle</i>	36
4.4 <i>Operation Chromite 1950, Inchon</i>	38
4.5 <i>Analys operation Chromite</i>	40
4.5.1 <i>Analys av principen överraskning operation Chromite</i>	40
4.5.2 <i>Analys av principen tempo vid operation Chromite</i>	41
5. Sammanfattning och slutsatser	43
5.1 <i>Sammanfattning</i>	43
5.1.1 <i>Sammanfattning principen överraskning</i>	43
5.1.2 <i>Sammanfattning principen tempo</i>	44
5.2 <i>Slutsatser</i>	46
5.3 <i>Avslutande diskussion</i>	47
5.4 <i>Förslag på vidare forskning</i>	49
6. Käll- och litteraturförteckning	50
6.1 <i>Källor</i>	50
6.2 <i>Artiklar</i>	51
6.3 <i>Elektroniska källor och böcker</i>	51
6.4 <i>Litteratur</i>	51

1. Inledning

1.1 Introduktion

En amfibieoperation är en militär maktprojicering från havet mot land.¹ Då amfibieoperationer tenderar att omfatta samtliga stridskraftslag kan de betraktas som gemensamma operationer.² Dock är det normalt att amfibieoperationer teoretiskt är kopplade till gemensamma operationer sjö/mark eller t.o.m som en integrerad del av sjömaktsteori.³ Amfibieoperationer kan genomföras med olika syften, men gemensamt är avsikten att från havet landsätta eller evakuera militära förband och förmågor.⁴ Att kunna genomföra och försvara sig mot amfibieoperationer har varit en viktig krigföringsförmåga genom tiderna. Genom amfibieoperationer kan nya fronter öppnas och krigets utveckling kan helt skifta karaktär.

Givet de geografiska utmaningarna att skifta från sjö till land, samt de långa avstånd som vanligtvis kännetecknar amfibieoperationer, kan dessa ses som komplexa och utmanande, främst för att flera stridskrafter sammanstrålar i tid och rum för att uppnå resultat.⁵ Detta ställer i regel höga krav på förövning och samordning.

Denna undersökning kommer att avhandla principerna överraskning och tempo i kontexten av operationstypen *amfibieanfall* (*amphibious assault*). Syftet med amfibieanfall är att landstiga i fiendens terräng och öppna ny front. Tillvägagångssättet är normalt att ta och försvara brohuvud för att säkerhetsställa styrketillväxt för fortsatt anfall.⁶ Centralt för att uppnå framgång, framhålls att amfibieanfallet bygger på överraskning och håller ett högt tempo.⁷ Den komplexa och utmanande karaktären som amfibieanfallen utgör ställs direkt mot dessa grundprinciper för krigföring. Hur uppnås överraskning i en sekvens som ställer höga krav på förövat agerande och där de geografiska förutsättningarna inte är gynnsamma? Hur uppnås ett högt tempo när operationerna ofta genomförs av tillfälligt sammansatta förband, ibland multinationellt, där kravet på samordning kan tänkas motverka tempot?

¹ Ian Speller & Christopher Tuck. *Amphibious warfare*. 2 uppl. London: Amber books Ltd, 2014, 7.

² Geoffrey Till. *Seapower*. 3 uppl. New York: Routledge, 2013, 192 f.

³ Jerker Widén och Jan Ångström. *Militärteorins grunder*. Stockholm: Försvarsmakten, 2005, 152 och 225 ff.

⁴ Ian Speller. *Understanding naval warfare*. New York: Routledge, 2014, 137.

⁵ Ibid, 8.

⁶ Till. *Seapower*, 189.

⁷ Ibid, 194.

1.2 Disposition

Undersökningen är indelad i fem kapitel som i sin tur är uppdelade i ett antal underrubriker. *Första kapitlet* omfattar inledningen, där ämnet och undersökning tidigt presenteras. Problemformuleringen beskriver det vetenskapliga problemet i den kontext undersökningen avses genomföras. Problemformuleringen utmynnar i specificerade forskningsfrågor, som undersökningen kommer att svara på. Avgränsningar presenteras som syftar till att ge undersökningen en högre precision. Vidare presenteras den källkritik, som framkommit avseende det material som använts. Slutligen redovisas tidigare forskning avseende undersökningens två huvudområden, amfibieanfall och krigföringens principer, överraskning och tempo.

Andra kapitlet rymmer den teori som undersökningen kommer att pröva. Här presenteras vald teori och beskrivs hur den kommer att användas i undersökningen. Här kritiseras även den teori som ingår i undersökningen. Kapitlet avslutas med en operationalisering där den teoretiska definitionen tilldelas indikatorer med ändamålet att utgöra ett analysverktyg för empirin.⁸

Tredje kapitlet beskriver metoden som används i undersökningen. Här diskuteras för- och nackdelar med olika metoder, samt att vald metod motiveras.

Fjärde kapitlet utgörs av vald empiri, vilket i huvudsak består av två strategiskt valda amfibieoperationer och motivering till valet. Här analyseras också empirin med hjälp av det verktyg som operationaliseringen skapat i föregående kapitel.

Femte kapitlet sammanfattar essensen av undersökningen genom sammanfattning och slutsatser. Här sker också en avslutande diskussion och förslag på vidare forskning.

⁸ Peter Esaiasson, m.fl. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2012, 55.

1.3 Problemformulering

Här kommer undersökningens problemformulering att presenteras och klargöras. Inledningsvis beskrivs kort utgångspunkten för undersökningen och därefter det huvudsakliga problemet.

Undersökningen fokuserar på hur militära resurser utnyttjas i operationstypen amfibieanfall, vilket är en av amfibieoperationstyperna. *Amfibieoperation* är ett samlingsbegrepp för de operationer som med en landstigningsstyrka transporterad på havet, har för avsikt att påverka en motståndare på land.⁹ En amfibieoperation är således en militär maktprojicering från hav mot land.¹⁰ Amfibieoperationer indelas normalt i olika operationstyper som i sig kan kombineras med olika syften. Dessa operationstyper är *amfibieanfall*, *amfibieräd*, *amfibieurdraging*, *amfibiedemonstrationer* samt *understöd med amfibieförmåga till andra operationer*.¹¹ *Amfibieanfallet (assault)* har som syfte att landstiga i fiendens terräng och öppna ny front. Tillvägagångsättet är normalt att ta och försvara brohuvud för att säkerhetsställa styrketillväxt för fortsatt anfall.¹² Undersökningen omfattar endast operationstypen amfibieanfall, övriga operationstyper avgränsas. Motiveringen är främst att principerna *övertäckning* och *tempo* skall belysas, som utgör centrala begrepp vid offensiva operationer. En annan motivering till detta är också att principerna ska kunna belysas i en liknande kontext.

Det vetenskapliga problemet är av teoretisk karaktär men kan också bringa militärpraktisk nytta. För undersökningen blir krigföringens principer *övertäckning* och *tempo* den bärande teorin. Ändamålet är att undersöka förklaringskraften av dessa i kontexten av *amfibieanfall*. Det huvudsakliga problemområdet som ska besvaras i undersökningen utgörs av en paradox. Paradoxen är att teoretiker omnämner principerna som viktiga förutsättningar för amfibieoperationer, men de har inte vidareutvecklat konkret *varför* och *hur*. Underordnat detta finns ett antal paradoxer mellan operationstypen och principerna.

⁹ Ian Speller. *Understanding naval warfare*. New York: Routledge, 2014, 137.

¹⁰ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 7.

¹¹ Speller. *Understanding naval warfare*, 137-140.

¹² Till. *Seapower*, 189.

Utgångspunkten till undersökningen av principerna *övertäckning* och *tempo*, är att sjömaksteoretikern Geoffrey Till i boken *Seapower* beskriver dessa som förutsättningar för genomförandet av amfibieoperationer.¹³ Undersökningen skall inte avhandla Tills principer, utan endast utgå från dennes konstaterande. Till får även stöd i detta konstaterande av militärteoretikerna Milan Vego och Ian Speller som redovisas senare. Problemet med Tills principer, som han framställer dem är att de uttrycks generellt och saknar precision. Detta resulterar i, att det blir svårigheter att hantera dem som en teori.¹⁴

Att krigföringens principer *övertäckning* och *tempo* är viktiga förutsättningar vid utnyttjandet av militära förband beskrivs också i boken *Militärteorins grunder* av Widén och Ångström.¹⁵ Som nämndes ovan finns det dock ett antal paradoxer när dessa principer ställs mot teori kring amfibieoperationer samt dess operationsmiljö i sig. Exempelvis anses amfibieoperationer som en mycket komplex operationstyp och för att lyckas krävs omfattande förövning och särskilt tränade förband.¹⁶ Samtidigt krävs *övertäckning* för att lyckas, som i sig innebär att göra något oväntat.¹⁷ Att studera hur paradoxen förövat uppträdande och att göra något oväntat är intressant. Ett annat perspektiv är när samma princip ställs mot operationsmiljön. En större landstigningsstyrka som transporteras över havet, är inte alltför svår att upptäcka i relativt god tid.¹⁸ Att en landstigningsstyrka förväntas landstiga mot den kust den närmar sig, skapar i sig inte heller gynnsamma förutsättningar för *övertäckning*. Operationstypen genomförs allt som oftast i kontexten av en gemensam operation, där de olika stridskraftslagen erfordrar en hög grad av samordning.¹⁹ I detta sammanhang är det intressant att belysa det faktum, att operationerna ofta genomförs av tillfälligt sammansatta och ibland av multinationella förband, detta ökar i sin tur behovet av samordning.²⁰ Att studera hur principen *tempo* kan tillämpas och efterlevas i denna komplexa miljö är därför också intressant.

¹³ Till. *Seapower*, 190-196.

¹⁴ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 141.

¹⁵ Ibid, 124 f och 134 f.

¹⁶ Till. *Seapower*, 192 f.

¹⁷ Edward N. Luttwak. *Strategy, the logic of war and peace*. Cambridge: Harvard Collage, 2001, 7.

¹⁸ Waldemar Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*. Mechanicsburg: Stackpole books, 1991, 411.

¹⁹ Till. *Seapower*, 193 f.

²⁰ Milan N. Vego, *Joint operational warfare, theory and practice*. Abbreviated swedish edition. Stockholm: Försvarshögskolan, 2007, v-99.

1.4 Syfte och frågeställning

Här beskrivs inledningsvis syftet med undersökningen och därefter framställs forskningsfrågorna som undersökningen eftersträvar att svara på.

Syftet med denna uppsats är att bidra till kunskapen om hur militära resurser utnyttjas enligt grundprinciperna överraskning och tempo, i den komplexa miljö som amfibieoperationer utgör. Genom att pröva dessa teoretiska grundprinciper på två historiska amfibieanfall, är intentionen att kunna generalisera kunskapen och utveckla teoretisk förståelse kring amfibieoperationer. Undersökningen kompletterar på detta sätt tidigare forskning genom att undersöka förklaringskraften av principerna överraskning och tempo i kontexten av operationstypen amfibieanfall.

Undersökningen är av militärteoretiskt intresse främst avseende principernas konkretisering och prövning av dess validitet. Prövandet av validiteten syftar till att antingen stärka eller försvaga dess roll som teori.²¹ Av militärpraktiskt intresse önskar undersökningen tillföra kunskaper hur principerna kan utnyttjas vid genomförande av och försvarande mot amfibieanfall.

Undersökningens empiri består av två historiska amfibieanfall. Utifrån dessa dras slutsatser mellan undersökta principer och den specifika operationstypen. Därav uttrycks frågeställningen och resonemanget generellt som amfibieanfall, och inte explicit de två undersökta fallen.

1.4.1 Forskningsfrågor

Frågeställningen indelas i övergripande huvudfråga samt nedbrutna underfrågor. De nedbrutna underfrågorna skall tillsammans svara på den övergripande frågan med syfte att undersöka principernas förklaringskraft.

²¹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 40.

Hur tillämpas principerna överraskning och tempo vid amfibieanfall?

- a. Vilka indikatorer är framträdande avseende *överraskning* vid amfibieanfall?
- b. Hur överraskas en motståndare vid amfibieanfall?
- c. Vilka indikatorer är framträdande avseende *tempo* vid amfibieanfall?
- d. Hur uppnås ett högt *tempo* vid ett amfibieanfall?
- e. Hur hanterades paradoxerna avseende *förutsägbarhet/överraskning* samt *komplex organisation/tempo*?

1.5 Avgränsningar

Avgränsningar medger möjligheten att undersökningens precision ska öka. Avgränsningarna motiveras för att förklara varför vissa fenomen väljs bort och varför fokus hamnar på andra. De avgränsningar som inte anges under denna rubrik, anges istället i samband med det avsnitt som de berörs. I undersökningen genomförs två huvudsakliga avgränsningar, som löper genom undersökningens olika delar.

Undersökningens metod utgörs av en typ av fallstudie, vilket utvecklas vidare under metodkapitlet. Dock är det betydelsefullt i sammanhanget att redovisa fallstudiens gränser.²² En viktig gräns för detta är att definiera början och slut för den del av operationen som skall undersökas. Utan en gräns kan det leda till otydlighet om fenomen i den borte gränzonen, mellan amfibie- och markoperationen. I denna undersökning avgränsas definitionen från planeringsskedet till att fortsatt anfall ur brohuvudet sker.²³ Det som sker bortom att anfallet ur brohuvudet påbörjats, avgränsas i denna undersökning.²⁴

Den andra avgränsningen gäller vilken krigföringsnivå som studeras i undersökningen. Amfibieoperationer kan undersökas på olika krigföringsnivåer, i denna undersökning studeras inte den strategiska och den stridstekniska nivån. Denna avgränsning motiveras, då det här undersöks *hur* amfibieförband utnyttjas i en amfibieoperation. Det är lämpligare att studera den taktiska-operativa nivån, då operationen utgörs av ett slag och inte ett krig eller en enskild strid. De strategiska fenomenen och effekterna är då inte lika viktiga, inte heller stridstekniska

²² Martyn Denscombe. *Forskningshandboken*. Uppl 2. Lund, Studentlitteratur AB, 70 f.

²³ Till. *Seapower*, 190.

²⁴ Brohuvud är den plats som landstigning sker och fortsatt anfall utgår ifrån, dess karaktär kan vara olika beroende på situation.

detaljer. Gränsen mellan krigföringsnivåerna är inte distinkt, utan nivåerna berör varandra på olika sätt. Därav tas också hänsyn till den strategiska nivån, när denna tydligt påverkar den operativa nivån. I de empiriska fall som studeras, tenderar gränsen mellan taktisk och operativ nivå vara relativt diffus. Därav avsikten att undersöka den taktiska-operativa nivån. Det är inte heller alltid att tillämpning och efterlevnad av respektive princip på en nivå, självklart leder till effekter på de andra nivåerna.²⁵

1.6 Material och källkritik

Redovisning av material och vilken källkritik som riktas mot detta är av betydelse för att förstå kontexten i undersökningen. Källkritiken utgår från fyra klassiska källkritiska regler; *äkthet*, *oberoende*, *samtidighet* och *tendens*.²⁶

Avseende *oberoende* tas hänsyn till *bekräftande*, *källans avstånd* och *oberoende berättare*. Fallstudielitteraturen är omsorgsfullt utvald, främst avseende omfånget av beskrivningen av valda amfibieoperationer. Primärkällor används i första hand för att öka trovärdigheten, men det är långt ifrån möjligt i alla avseenden.²⁷ Flera böcker avseende respektive fall används och är utgivna av olika författare och förlag. Anledning är att kunna jämföra och om möjligt identifiera skillnader, men också för att möjliggöra bekräfta underlaget. På detta sätt eftersträvar undersökningen att hantera del av oberoendet.

Gränsen mellan *oberoende berättare* och *tendens* kan uppfattas vara graden av medvetenhet, då oberoende berättare kan tolkas som den mer omedvetna graden av påverkan.²⁸ Litteraturen avseende empirin är författad och utgiven av de länder som ingick i den allians som fallstudierna avser undersöka. Detta medför att motståndarsidans perspektiv otillfredsställande kan analyseras. Avseende operation Shingle (Anzio) finns viss information från den tyska motståndarsidan, men ingen information från den nordkoreanska sidan angående operation Chromite (Inchon).

²⁵ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 122.

²⁶ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 279.

²⁷ Ibid, 283.

²⁸ Ibid, 284.

Samtidighet är en annan faktor, då det är relativt länge sedan operationerna genomfördes och litteraturen är tämligen nyligen författad. Operationerna genomfördes på 1940- och 1950-talet och dokumentationen från den anfallande parten är tämligen riklig.

Litteraturen kring teori är utvald med anledning av dess potential att komplettera valda principer. Valet faller framförallt på material som erbjuder hög konkretion vilket möjliggör goda indikatorer inför operationalisering. Här eftersträvas etablerade militärteoretiker med anledning av *äktheten*. Denna litteratur är inte lika lätt att kritisera då det är teoretikernas egna tankar och slutsatser som delges. Mångfald avseende källmaterialet kan i detta fall bedömas som en styrka i källkritiskt hänseende.²⁹

Widen och Ångströms bok *Militärteorins grunder* har använts i undersökningen, främst som en översikt mellan olika teorier, men den ger också en möjlighet att verifiera och bekräfta annan litteratur. Det kan möjligen anses, att det finns en viss tendens då båda författarna är anställda av Förvarshögskolan där denna undersökning genomförts. Utgåvan är från 2005, där information och perspektiv möjligen kan ha tillkommit som påverkar samtidigheten. För att hantera detta är informationen kontrollerad i Widén och Ångströms senare engelska utgåva, *Contemporary military theory* från 2015.

1.7 Tidigare forskning

Tidigare forskning beskrivs för att ge en bild på hur forskningsläget ser ut där denna undersökning tar sin utgångspunkt. I denna undersökning indelas forskningsläget i två områden, där det första avser krigföringens principer *övertaskning* och *tempo* och det andra avser operationstypen *amfibieanfall*. Det är inte militärteoretikerna som är intressanta, utan dess resonemang kring teorierna. Teoretikerna framställs för att skapa en struktur och spårbarhet i undersökningen. Avslutningsvis beskrivs kortfattat hur denna undersökning tar vid från nuvarande forskningsläge.

Denna undersökning fokuserar på principerna *övertaskning* och *tempo*, övriga principer avgränsas. Avseende krigföringens principer förekommer det en krigsvetenskaplig debatt om

²⁹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 288.

vilka de är.³⁰ Ett exempel på förteckning är Vasilij Savkins principer. Han nämner åtta principer; *Rörlighet, Tempo, Kraftsamling, Överraskning, Initiativ, Återhämtning, Mål och Samordning*.³¹ Krigföringens principer är ett samlingsbegrepp för en form av samlade kunskaper och erfarenheter avseende krigföring. Dessa principer är inom militärteori och praktik ofta omdiskuterade och kritiserade beroende på hur de ska tolkas och vilken roll dessa spelar.³² Principerna speglar en tudelad karaktär inom militärteorin, dels den normativa ambitionen om hur krig bör föras, dels den förklarande ambitionen.³³

I denna undersökning är två av krigföringens principer centrala. Avseende detta finns en omfattande forskning inom militärteori. Krigföringens principer har en lång historia, då det första som kan liknas principer härstammar från den kinesiska tänkaren Sun Zi (500 f.Kr.).³⁴ Vidare har militära tänkare genom tiderna utvecklat egna och kompletterat varandras principer.³⁵ I denna undersökning granskas moderna och mer samtida teoretiker som konkretiserat principerna *överraskning* och *tempo*. Detta är inte för att tänkare och teoretiker tidigare i historien saknar relevans, utan för att deras tänkande påverkat och utvecklat teoretiserandet hos de moderna generationerna. Även om vissa parametrar ur de äldre generationerna skulle kunna anses som tidlösa, har de moderna teoretikerna också haft möjlighet att applicera teorierna i ett modernare sammanhang.

Jerker Widén och Jan Ångström har i ett antal verk lyckats sammanställa en kombination med diskussion av både teoretiker och teorier kring krigföringens principer. Dessa verk är boken *Militärteorins grunder* från 2005, den uppdaterade och engelska utgåvan *Contemporary Military Theory* från 2015, samt artikeln *Adopting a Recipe for Success: Modern Armed forces and the Institutionalization of the Principles of War* från 2012.

Den tyska generalen William Erfurth har i sin bok *Surprise* från 1943 detaljerat och relativt konkret utvecklat framförallt principen *överraskning* i modern krigföring. Med modern

³⁰ Jerker Widén & Jan Ångström. *Contemporary Military Theory*. New York: Routledge, 2015. Sid.77

³¹ Ibid. 78.

³² Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 119 f.

³³ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 143.

³⁴ Ibid, 31 och 126.

³⁵ Ibid, 126-130.

krigföring menas här första världskriget och Erfurth resonerar mycket kring Carl von Clausewitz teorier. *Surprise* valdes främst på grund av dess rikliga konkretion.

Den amerikanska översten Robert Leonhard utvecklar i boken *The art of maneuver* från 1991, främst teoretiska tankar kring principen *tempo*. Denna bok ett bra exempel på hur han ställer sig på tidigare tänkares axlar, genom att utveckla och komplettera dess teorier. Leonhard redogör här på ett tydligt sätt vem som är källan till teorin och sätter detta i en modern kontext. Den amerikanska amiralen William McRaven har i boken *Special operations* från 1995 gjort en ansats att beskriva teori och principer för specialoperationer. McRavens teorier är i vissa fall applicerbara även på amfibieoperationer. Detta då specialförband kan utgöra en del av amfibieanfallet, samt att McRavens definition av specialförband har likheter amfibieanfallets med kraftsamlingsförband. Han definition utgår ifrån att förbanden är särskilt utbildade, utrustade och inriktade mot specifika uppgifter.³⁶

Amerikanen Edwart Luttwak utvecklar tankegångar avseende principen överraskning och tempo i sin bok *Strategy, the logic of war and peace*, från 2001. Han kopplar även resonemang kring överraskning gentemot amfibieoperationer. Den amerikanska översten John Collins framför ett antal intressanta tankar rörande överraskning i sin bok *Military strategy* från 2002.

Det andra forskningsområdet handlar om teori kring operationstypen amfibieanfall. Tre militärteoretiker som avhandlat amfibiekrigföring och dess operationstyper i närtid är Geoffrey Till, Milan Vego och Ian Speller.

Engelsmannen Geoffrey Till har närmast beskrivit amfibiekrigföring i boken *Seapower*, Där han främst beskriver amfibieoperationer som ett medel för maritim maktprojicering. Inom ramen för detta avhandlas också det han benämner som förutsättningar för amfibieoperation. Här finner vi utgångspunkten för denna undersökning rörande principerna *överraskning* och *tempo*. Som tidigare framställts har han inte konkretiserat principerna, vilket gör dem

³⁶ William H. McRaven. *Spec ops, Case studies in special operations warfare: Theory and practice*. Novato: Presidio Press, 1995, 2.

allmängiltiga.³⁷ Till avhandlar vidare amfibieoperationer i Seapower inom ramen för expeditionära operationer (*expeditionary operations*).³⁸

Irländaren Ian Speller behandlar amfibiekrigföring utvecklat i två av sina böcker. I *Understanding naval warfare* från 2014 beskriver han främst amfibieoperationer utifrån ett samtida perspektiv. Han beskriver operationstyperna och sätter dem i ett sammanhang med fokus på expeditionära operationer. I boken *Amphibious warfare – from Galipolli to Iraq* från 2014 beskriver Speller operationstyperna, amfibieoperationens huvudsakliga skeden och ett antal möjligheter och begränsningar. Till boken *Amphibious warfare – from Galipolli to Iraq* är även engelsmannen dr Christopher Tuck medförfattare.

Milan N. Vego vid US Naval war collage är professor inom operationskonst och har bedrivit omfattande studier avseende gemensamma operationer främst med fokus på marina operationer.³⁹ Han avhandlar bl a amfibieanfall i böckerna *Joint operational warfare* från 2007⁴⁰ och *Naval Strategy and operations in Narrow Seas* från 2003. I den senare avhandlas amfibieoperationer mer explicit i förhållande till den tidigare.

Amerikanska flottan och marinkåren är ledande inom utvecklingen i den militärpraktiska tillämpningen avseende amfibieoperationer.⁴¹ I de senaste gällande amerikanska doktrinen *Joint Doctrine Amphibious Operations (JP 3-02)* från 2014 återfinns de senaste operativa koncepten beskrivna.⁴² I de koncept som framgår här, förekommer kopplingar till den teori som ovanstående teoretiker avhandlat.

Tidigare forskning saknar en fördjupad granskning av principernas förklaringskraft vid amfibieanfall. Det är följaktligen här som denna undersökning tar vid från nuvarande forskningsläge.

³⁷ Till. *Seapower*, 189-203.

³⁸ Ibid, 252-281.

³⁹ <https://www.usnwc.edu/Academics/Faculty/Milan-Vego.aspx> (hämtad 2016-05-08)

⁴⁰ Vego. *Joint Operational Warfare*, V-113-V-114.

⁴¹ Speller. *Understanding naval warfare*, 144-145.

⁴² http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_02.pdf (hämtad 2016-05-08)

2. Teori

I detta kapitel framställs den teoranknytning som är central för undersökningen. Undersökningens syfte är att granska förklaringskraften av principerna överraskning och tempo relativt amfibieanfallen i Anzio och Inchon. För att nå ändamålet erfordras en något djupare studie av kontexten, samt i synnerhet en konkretisering av principernas innebörd. Inledningsvis beskrivs teori kring *amfibieanfall*, som utgör undersökningens utgångspunkt och dess kontext. Därefter tillförs en tydligare teoretisk definition av principerna *överraskning* och *tempo*, vilka är de bärande teorierna i undersökningen.⁴³ Den teoretiska definitionen tillförs från tidigare forskning.⁴⁴ Teoretikerna bakom teorierna presenteras i samband med att deras tänkande lyfts fram. Som nämndes i föregående kapitel är det inte teoretikerna som är intressanta, utan det som framhålls i deras skrifter. Ändamålet med presentationen av personerna är att tydliggöra spårbarheten bakom teorierna och en struktur varifrån dessa har sitt ursprung. Slutligen genomförs en operationalisering som möjliggör att principerna kan prövas på empiri, vilket har som syfte att stärka principernas roll som teori.⁴⁵

För denna undersökningen sker en avgränsning avseende krigsvetenskapliga teorier och militärteoretiker som skulle kunna ingått i undersökningen. Ett antal undersökta militära tänkare har förhållit sig på en för hög abstraktionsnivå avseende principerna, och bidrar således inte till konkretionen. De som valts ut, har just varit konkreta vilket bidrar till att uttyda tydliga indikatorer.

2.1 Teoretisk utgångspunkt

Utgångspunkten för undersökningen är teori kring *amfibieanfall* med koppling till krigföringens principer, *överraskning* och *tempo*. Därav redovisas här kortfattat dessa utgångspunkter i syfte att skapa förståelse undersökningens kontext. Principerna överraskning och tempo är valda som utgångspunkt, då militärteoretiker framhållit dem som viktiga vid amfibieoperationer. De är dock inte vidare utvecklade i dessa sammanhang.

⁴³ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 54.

⁴⁴ Loc. cit.

⁴⁵ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 143 f.

Geoffrey Till har, som tidigare presenterats, beskrivit ett antal förutsättningar för genomförandet av en amfibieoperation i boken *Seapower*. Dessa förutsättningar är: *Lokal marin överlägsenhet, omfattande övning och förberedelser, gemensam operation, överraskning och manöver, militärteknologiska fördelar eller doktrinära innovationer.*⁴⁶

I varje underrubrik finns en eller flera påståenden som principer. Principerna är i låg grad vidareutvecklade och konkretiserade. Hans kortfattade resonemang resulterar i att principerna har stor betydelse då motståndaren inte skall hinna vidta motåtgärder innan den egna styrkan hunnit etablera sig.⁴⁷ Detta har både för- och nackdelar när det gäller vidare studier av dem. Tills principer är ett uttryck att försöka förklara varför vissa faktorer är allmängiltiga för genomförandet amfibieoperationer. Detta är att anse som en teori, om möjligen en vag sådan.⁴⁸ Det allmängiltiga ger förutsättningar för generalisering utan större hänsyn till kontext. Synen på dessa principer torde vara som synen på övriga grundprinciper för krigföring. De ska inte utnyttjas maximalt utan de ska utnyttjas optimalt.⁴⁹ Det är intressant att Till har grupperat *överraskning* och *tempo* tillsammans. Det kan vara underförstått, att principerna har en inbördes relation, men det det är inte tydligt uttryckt. Det är dock rimligt att principerna har en relation, då god överraskning kan ge förutsättningar för tempo och vice versa.

Geoffrey Till formulerar principerna som *surprise and maneuver*, och vidare utvecklar han:

*Surprise and speed of operation are particularly important as well, because the attacker would inevitably be dangerously exposed if the enemy knew where he meant to come ashore and could rush in reinforcements before the landing forces were able to consolidate.*⁵⁰

Som synes beskriver Till betydelsen av manöver som hastighet. Detta leder till att begreppet *maneuver* i sammanhanget närmast kan jämföras med *tempo* framför begreppet *manöver*. Robert Leonhard beskriver i *The art of maneuver*, att begreppet *maneuver* kan betyda både

⁴⁶ Till. *Seapower*, 190-196.

⁴⁷ Ibid, 194.

⁴⁸ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 38.

⁴⁹ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 139.

⁵⁰ Till. *Seapower*, 194

rörelse (*movment*) och *tempo*, beroende på i vilket sammanhang de beskrivs.⁵¹ Tills principer redovisas också i Widén och Ångströms bok *Militärteorins grunder*, där de också tolkar detta begrepp som *tempo*.⁵² Detta resonemang utgör motivet till att undersökningen inriktar sig på begreppet *tempo*.

Ian Speller och Christopher Tuck konstaterar i sin bok *Amphibious warfare*, att amfibieförband ska utnyttja överraskning som element, genom att slå motståndaren där denne minst väntar det. Speller och Tuck resonerar vidare, att begränsade amfibieoperationer såsom amfibieräder bygger på dold tilltransport och överraskning. Större amfibieoperationer, såsom amfibieanfall kräver, är svårare att dölja och kräver då vilseledning och skenåtgärder.⁵³ Speller och Tuck utvecklar resonemanget angående dilemman avseende överraskning och förberedelser/förbekämpning av landstigningsområdet. Förberedelser såsom exempelvis förbekämpning, bör inte avslöja tid och plats för planerad landstigning.⁵⁴ Det skede, som kräver ett högt tempo enligt Speller och Tuck, är landstigningsskedet. Tillräcklig styrka måste snarast möjligt kunna försvara brohuvudet mot motståndarens eventuella motanfall.⁵⁵ Därefter måste landstigningsstyrkan reorganiseras för att kunna fortsätta anfallet från brohuvudet.⁵⁶ I detta sammanhang tar han även upp paradoxen avseende kravet på snabbhet kontra den komplexa samordning som måste ske i tid och rum.⁵⁷ Det är viktigt att det fortsatta anfallet inte fördröjs, då initiativet annars kan gå förlorat till motståndaren.

Milan Vego beskriver likt Till, Speller och Tuck, men kort och enkelt, att ett amfibieanfall behöver *överraska* motståndaren, annars kommer anfallet att misslyckas relativt snabbt.⁵⁸ Sammanfattningsvis konstaterar alla tre teoretiker att *överraskning* utgör en viktig förutsättning. Till, Speller och Tuck betonar vilken betydelse *tempo* erhåller. Detta utgör utgångspunkten för undersökningen av principernas förklaringskraft. Detta är också motivieringen varför de övriga krigföringens principer avgränsas i denna undersökning.

⁵¹ Robert Leonhard, *The art of maneuver, Maneuver-Warfare Theory and AirLand Battle*. Novato: Presidio Press, 1991, 18 f.

⁵² Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 157.

⁵³ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 30.

⁵⁴ Ibid, 61.

⁵⁵ Ibid, 72.

⁵⁶ Ibid, 85.

⁵⁷ Ibid, 74.

⁵⁸ Milan N. Vego, *Naval strategi and operations in narrow seas*. 2. Uppl. London: Frank Cass publishers, 2003, 191.

2.2 Definitioner av principerna överraskning och tempo

Här presenteras definitioner av principerna som utgår från tidigare forskning. Teoretikerna och deras skrifter har tidigare presenteras och här framgår endast vem som står bakom respektive förutsättning och egenskap. Förutsättningarna grupperas där teoretikernas förutsättningar avseende definitionerna tillsammans framställs. I slutet av varje gruppering sker en kort diskussion och sammanfattning av författaren. Respektive definition avslutas med en sammanfattning som kommer att återanknytas vid operationaliseringen.

2.2.1 Definition av överraskning

Gemensamma nämnare avseende överraskningens definition som identifierats i litteraturen är, *vilseledning*, *operationssekretess* och *oväntat agerande*. Definitionerna utvecklas vidare nedan.

- Vilseledning

Collins beskriver att vilseledning är en förutsättning för överraskning.⁵⁹ Även Erfurth framhåller att detta.⁶⁰ Vidare stödjer Luttwak detta påstående och utvecklar vidare att vilseledningen också har ett pris, då de tenderar att ta resurser från den riktning som kräver kraftsamling. Luttwak illustrerar detta, genom att en skenlandstigning kräver avsevärda resurser om den ska vara trovärdig.⁶¹ McRaven beskriver att överraskning främst bygger på förutsättningar, såsom skenåtgärder, rätt tidpunkt och tillvaratagande av fiendens svagheter. Skenåtgärder ger effekten av att motståndarens uppmärksamhet riktas från den anfallande styrkan eller i alla fall fördröjer motståndaren att vidta motåtgärder. Att bygga överraskningen på skenåtgärder ökar risktagningen, då skenåtgärden misslyckas får den motsatt effekt. Av den anledningen anser McRaven, att det är fördelaktigare att skenåtgärden från början skall planeras mot att försöka fördröja motståndarens motåtgärder jämfört med att eftersträva total vilseledning.⁶² En variant på vilseledning är det som Leonhard utvecklar i samband med att undvika fiendens styrka. Där kraftsplittring och/eller *dislocation* av fienden innebär att fienden inte kan kraftsamla eller kraftsamlar på fel plats.⁶³

⁵⁹ John Collins. *Military Strategy*, Dulles: Potomac Books Inc, 2002. E-bok, 83.

⁶⁰ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 393.

⁶¹ Luttwak, *Strategy*, 5 ff.

⁶² William McRaven. *Spec ops, Case studies in special operations warfare: Theory and practice*. Novato: Presidio Press, 1995, 17 f.

⁶³ Leonhard. *The art of maneuver*, 66 f.

Vilseledning syftar sammanfattningsvis till att ådra sig motståndarens uppmärksamhet i en annan riktning. Avsikten är helst att motståndaren agerar mot vilseledningen, för att skapa möjligheter för det egna förbandet att agera mot det tänkta målet. Om inte motståndaren helt fokuserar på vilseledningen, är målsättningen att denne i alla fall kraftsplitrar, eller fördröjs. Vilseledning genom skenåtgärder kräver resurser som normalt kan behövas i kraftsamlingsriktningen. För att vilseledningen skall vara trovärdig kräver denna i vissa fall resurser som ibland kan påverka egen kraftsamling.

- Operationssekretess

Operationssekretess är ett begrepp som behöver en tydligare förklaring och en avgränsning för fortsatt analys. Undersökningens definitionen utgår från den militärpraktiska tillämpningen i den svenska operativa doktrinen från 2014: ”*Verksamhet för att systematiskt och metodiskt vidta åtgärder för att undanhålla egen kritisk information för en motståndare eller annan aktör i syfte att bibehålla egen handlingsfrihet.*”⁶⁴

Efrurth framhåller vikten av att dölja egna avsikter. Tidsfaktorn mellan beslut och verkställande av en överraskning är viktig. Lång tid mellan beslut och verkställande ökar risken, för att operationssekretessen brister och motståndaren hinner veta motåtgärder, vilket leder till att överraskningsmomentet uteblir.⁶⁵ Luttwak understryker också vikten av sekretess som en förutsättning för överraskning.⁶⁶ Han beskriver sekretess i bemärkelsen av det som i undersökningen benämns som operationssekretess. Luttwak beskriver att operationssekretessen har sitt pris för den egna styrkan, då den kan påverka nödvändiga förberedelser i form av gemensam planering, förövningar och inhämtning. Vidare exemplifierar han just amfibieoperation som ett exempel på komplicerad strid. Detta kräver omfattande förberedelser, som kan hämmas av allt för hög operationssekretess.⁶⁷ Collins beskriver kort och enkelt att sekretess är en framgångsfaktor bland andra för att uppnå överraskning.⁶⁸

Ovanstående resonemang avseende operationssekretess ger uttryck för att undanhålla

⁶⁴ Försvarsmakten. *Operativ doktrin 2014*. Stockholm: Högkvarteret, 2014, 75.

⁶⁵ Erfurth. *Roots of strategy. Surprise*, 393.

⁶⁶ Luttwak, *Strategy*, 5.

⁶⁷ *Ibid*, 5-7.

⁶⁸ Collins. *Military strategy*, 83.

motståndaren information om egna avsikter. Tiden mellan beslut och verkställande är viktigt att hålla kort för att minimera risken för att information läcker ut. Operationssekretessen har en baksida, främst avseende att förberedelser kan påverkas negativt av detta.

- **Oväntat agerande**

Erfurth påpekar, att en offensiv överraskning utgörs av ett plötsligt och oväntat agerande. Essensen i överraskningen är att göra något som uppenbarligen anses otänkbart.⁶⁹ Collins beskriver att originalitet är en viktig förutsättning för att lyckad överraskning. Målet med överraskningen är att fienden blir chockad, distraherad, hamnar i obalans alternativt i tidsnöd. Detta leder i sin tur att motståndaren också tappar initiativet.⁷⁰ Luttwak lämnar en intressant synpunkt i sammanhanget, att det mest oväntade måste vägas mot operationssekretessens och vilseledningens nackdelar.⁷¹ McRaven utvecklar att valet av tidpunkt är det viktiga att analysera. Den egna styrkan skall agera när motståndaren är som minst förberedd på dygnet. Det är inte en självklarhet att det är natten som ger bäst förutsättningar för den anfallande styrkan. Detta beroende på att motståndaren möjligen räknar med att bli angripen i mörker, samt att det ökar friktioner för den egna styrkan. Att erhålla överraskning, betyder att motståndarens svagheter exploateras.⁷²

Resonemanget kring oväntat agerande kan sammanfattas med att egna förband måste agera oväntat ur motståndarens perspektiv. Det oväntade kan skilja sig från en situation till en annan och utmaningen ligger i att analysera just detta. Att det originella agerandet plötsligt blir uppenbart för motståndaren ökar överraskningens effekt.

Sammanfattning av identifierade indikatorer angående principen överraskning:

- Agera oväntat framhålls av Luttwak, Collins, Erfurth och McRaven
- Operationssekretess framhålls av Erfurth, Collins och Luttwak
- Vilseledning framhålls av McRaven, Collins och Luttwak samt att Leonhard utvecklar vilseledningens syfte till att tvinga motståndaren att kraftsplittra eller få denna till fel plats.

⁶⁹ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 395 f.

⁷⁰ Collins. *Military strategy*, 83.

⁷¹ Luttwak, *Strategy*, 5-7.

⁷² McRaven. *Spec ops*, 18.

2.2.2 Definition av principen tempo

I litteraturen kan det identifieras två tydliga drag angående definitionen av tempo. Det är behovet av en snabb beslutscykel och fysisk hastighet. Dessa beskrivs utförligare nedan.

- Beslutsprocess

Leonhard beskriver att Tempo inom manöverteorin främst innebär snabbhet i beslutscykel, men också fysisk hastighet. Hastighet i ledningens beslutsprocess är den komponenten som tillskrivs en större vikt. Ledningsprocessen beskrivs här som analys av uppdraget, fatta beslut och ge order.⁷³ Snabb ledningsprocess underlättas av decentraliserad ledning och uppdragstaktik där underställda kan och förväntas ta initiativ. Hittas en lucka eller svaghet hos motståndaren, ska den egna enheten snabbt angripa den. Förutsättningar för att förband skall kunna ledas genom uppdragstaktik är att det finns en tydlig målbild, enheterna är välutbildade och välövade.⁷⁴ Erfurth framhåller i sammanhanget vikten av att vara väl förberedd. Att påbörja ett anfall med begränsat underhåll och understöd kommer att påverka tempot.⁷⁵ Vidare tillskriver Erfurth, att tempo och operationssekretess har en inbördes relation. Om motståndaren uppfattar det egna förbandets avsikt, måste hastigheten öka för att lyckas. Så länge den egna styrkan lyckas dölja sina avsikter och förbli oupptäckt, är hastigheten inte avgörande.⁷⁶

Erfurths resonemang avseende förberedelser kan tillskrivas beslutsprocessen. I beslutsprocessens planerings- och förberedelseskede skapas förutsättningarna för att vid genomförandeskedet kunna upprätthålla ett högt tempo. Snabbhet i egen beslutsprocess skapar förutsättningar att komma innanför motståndarens beslutsprocess, och på detta vis ta initiativet. Beslutsprocesser som de är beskrivna ovan kan gestaltas olika. En del beslutsprocesser genomförs på längre sikt där planering och förberedelser ingår, andra beslutsprocesser som Leonhard främst avser, bygger på att agera snabbt i en situation.

⁷³ Leonhard. *The art of maneuver*, 58.

⁷⁴ Ibid, 113 f.

⁷⁵ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 360.

⁷⁶ Ibid, 393.

- Hastighet

Erfurth markerar vikten av hastighet och att det kortfattat innebär att vara snabbare jämfört med motståndaren. Erfurth framhåller, att snabb framryckning kan vara viktig i sig, men att vara väl förberedd är viktigare.⁷⁷ Collins påvisar vikten av snabbhet i sitt resonemang kring manöver. Han utvecklar det vidare, som både att vara snabb i rörelse, men också att snabbt förstärka framgång. Dessutom anger Collins hastighet som en förutsättning för överraskning.⁷⁸ Luttwak beskriver i sammanhanget av manöverkrigföring, att framgång är en kombination av överraskning och hastighet i anfallet. Motståndarens svaga punkter måste angripas snabbare än att denne hinner reagera med styrka.⁷⁹ Som beskrevs ovan anger Leonhard att tempo utgörs av två komponenter, snabbhet i *beslutscykel* och fysisk *hastighet*.⁸⁰ McRaven framställer att konceptet angående principen hastighet är enkel. Det gäller att eftersträva att nå det egna objektet/målet så fort som möjligt. Alla former av fördröjning kommer att öka den egna styrkans svagheter och minska möjligheten att uppnå relativ överlägsenhet.⁸¹ Små och lätta förband utnyttjar bäst sin rörlighet, för att uppnå ett högt stridstempo.⁸² Kampen mot klockan är en fråga om hastighet.⁸³

Fysisk hastighet lyfts fram av flertalet som en förutsättning avseende tempo. Enligt Erfurth och Leonhard anses fysisk hastighet vara av viss betydelse, men underordnat betydelsen av snabb beslutsprocess. En intressant iakttagelse är att det Collins och Luttwak anger en inbördes relation mellan hastighet och överraskning.

Sammanfattning av identifierade indikatorer angående principen tempo:

- Snabb beslutsprocess framhålls av Erfurth, Leonhard
- Hastighet genom fysisk rörelse framhålls av Collins, Erfurth, McRaven, Luttwak, Leonhard

⁷⁷ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 360.

⁷⁸ Collins. *Military Strategy*, 83.

⁷⁹ Luttwak, *Strategy*, 115.

⁸⁰ Leonhard. *The art of maneuver*, 58.

⁸¹ McRaven. *Spec ops*, 19.

⁸² Ibid, 21.

⁸³ Ibid, 386.

2.3 Kritik avseende teorin

Källkritiken fyller sin roll gentemot underlag såsom litteratur och referenser. Det är också av vikt att förhålla sig kritiskt till central teori, samt teoretisk utgångspunkt till undersökningen.

Då undersökningens bärande teori utgörs av principerna överraskning och tempo, förenas dessa också med kritiken mot just krigföringens principer. Debatten avseende betydelsen av krigföringens principer kan spåras långt tillbaka i historien, då militärteoretiker som Sun Zi, Jomini och Clausewitz behandlar området i sina verk.⁸⁴ Det finns en omfattande debatt hur och om krigföringens principer kan tolkas och tillämpas som teori.⁸⁵ Kritiken till principerna utgörs främst av att de är generella och saknar den djupare innebörd, som krävs för att göra dem mätbara och tjäna som krigsvetenskaplig teori.⁸⁶ Debatten har också varit betydande avseende principernas tillämpning inom de olika krigföringsnivåerna. Där hävdar vissa militärteoretiker, att de är generella och kan appliceras på samtliga nivåer. Vissa hävdar dock, att principerna skiljer sig beroende på krigföringsnivå.⁸⁷ Oavsett kritiken som beskrivits, finns möjligheter med prövningen av principerna. Med en begreppsmässig utveckling av respektive princip, blir de mätbara och kan således utsättas för empirisk prövning. Den begreppsmässiga utvecklingen sker genom komplettering från andra teoretiker, som uttryckt en högre konkretionsnivå avseende principerna.

Avseende kritik till valet av specifika teoretikers teorier framhålls McRaven och Erfurth. McRaven avhandlar teori för specialoperationer och dessa kan inte appliceras på konventionella operationstyper hur som helst. Dock ger McRaven uttryck för konkreta detaljer som absolut är applicerbar på amfibieanfall och amfibieförband. McRavens huvudsakliga definition av specialförband är att de skall vara särskilt tränade, utrustade och ha ett specifikt understöd för sin uppgift.⁸⁸ Amfibieförbanden utgör i allmänhet inga specialförband, även om det finns element i dem kan vara det. Amfibieförband, som vid landstigning utgör kraftsamlingsförband, består ofta av någon typ av marininfanteri. Dessa är normalt lätta förband som är särskilt tränade och särskilt utrustade. De erhåller kraftsamlat understöd för att nå sitt mål med att ta och etablera brohuvud. Således kan McRavens teorier vara applicerbara i undersökningens kontext.

⁸⁴ Widén & Ångström. *Militärteorins grunder*, 144.

⁸⁵ Ibid, 121.

⁸⁶ Ibid, 141.

⁸⁷ Ibid, 121 f.

⁸⁸ McRaven. *Spec ops*, 2.

Avseende Erfurths teorier kan närheten kritiseras, då hans verk *Surprise* är publicerad 1943 och bygger främst på dennes studier av första världskriget, men med analys utifrån andra världskrigets åskådning. Dock är *Surprise* relevant, då den är omfattande avseende djup och bredd. Mycket är fortfarande relevant och i förhållande till undersökningens empiri, anses Erfurths bidrag adekvat.

Kritik till den teoretiska utgångspunkten avseende amfibieanfall, riktas främst mot Geoffrey Tills ansats till teori. Då att han bristfälligt utvecklat sin uttolkning av principerna. Detta är dock inte avgörande i denna undersökning, då hans bidrag endast är en utgångspunkt, men det hade dock förstärkt Tills principer som teori.

2.4 Operationalisering

Operationaliseringen syftar till att skapa analysverktyg för principerna som ska undersökas i de empiriska studierna. Den teoretiska definitionen av principerna överraskning och tempo behöver *operationella indikatorer* för att kunna tjäna som analysverktyg i undersökningen. De operationella indikatorerna är resultatet av de mätbara och konkreta underlaget, som hämtats ur beskriven teori. Analysverktyget skall senare användas för att kunna mäta principernas betydelse avseende *hur* de bidrar i amfibieoperationerna. Att operationaliseringen överensstämmer med den teoretiska definitionen är viktig för undersökningens validitet och replikerbarhet.⁸⁹

Principen överraskning handlar om att för motståndaren göra det oväntade⁹⁰ där följande indikatorer identifieras ur teorin kring principen:

- Oväntat agerande
 - Hur agerade anfallande styrka oväntat?
 - Hade anfallande styrka information/underättelser om motståndarens gruppering och förmågor för att kunna hantera eller kringgå dessa?

⁸⁹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 55.

⁹⁰ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 395.

- Vilseledning
 - Hur planerades och genomfördes vilseledning?
 - Vilken effekt fick vilseledningen på motståndaren?
 - Hur kraftsplittrades motståndaren?

- Operationssäkerhet
 - Fick motståndaren underrättelser/förvarning om anfallande styrkas intention?
 - Påverkade tiden från planering till genomförande operationssekretessen?

Principen tempo handlar om beslutsprocess och fysisk hastighet där följande indikatorer identifieras ur teorin kring principen:

- Beslutsprocess
 - Hur påverkade de olika ledningsnivåerna tempot?
 - Hur genomfördes ledningsmetoderna, centraliserat eller decentraliserat och vad fick det för effekt?

- Hastighet
 - Upprätthålls ett högt tempo mellan amfibieanfallets olika skeden?
 - Hur avspeglar sig den fysiska hastigheten avseende i amfibieanfallets olika skeden?

3. Metod

I metodkapitlet kommer undersökningens metod framföras i syfte att beskriva hur den kommer att genomföras. Till en början sker en metoddiskussion där resonemanget av vald metod framgår. Därefter följer en redogörelse för undersökningens utformning, som också kallas forskningsdesign.

3.1 Metoddiskussion

Olika undersökningsmetoder har sina för- respektive nackdelar. Det finns inte i detta fall, om ens i något, en metod som eliminerar samtliga osäkerheter avseende efterforskad förklaringskraft.⁹¹ Samtidig eftersträvas metodologiska val som minskar de uppenbara nackdelarna och tar tillvara på viktiga fördelaktiga utgångspunkter.

Undersökningens ändamål är som beskrivits tidigare, att granska förklaringskraften av principerna överraskning och tempo i kontexten av amfibieanfall. En del i den teoriprovande undersökningen är att kunna generalisera resultaten till andra liknande fall.⁹² Avsikten att generalisera måste dock ske med en rimlig ambition. Den centrala teorin utgörs av principerna och fallen och kontexten utgörs av amfibieanfall. I sammanhanget är ambitionen i undersökningen att eftersträva en generalisering av principernas förklaringskraft i liknade operationer. Valet av design för undersökningen utgör därför något utav ett dilemma. Med ändamålet att öka generaliseringen (extern validitet), är det möjligen riktigt att undersöka så många fall som möjligt.⁹³ Undersökningen behöver samtidigt genomföras med ett djup, då det komplexa fenomen som strid talar för detta. Undersökningen skulle kunna nå ett stort djup där endast ett fall studeras grundligt.⁹⁴

En fallstudie som bara undersöker ett enda fall (enfallsstudie), kan kritiseras för att det valda fallet inte är representativt eller att det innehåller något unikt.⁹⁵ Dilemmat utgörs således av valet av en fallstudie eller en flerfallsstudie. En fallstudie av typen enfallsdesign innehar

⁹¹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 91.

⁹² Ibid, 89.

⁹³ Ibid, 101.

⁹⁴ Martyn Denscombe. *Forskningshandboken*. Uppl 2. Lund, Studentlitteratur AB, 60.

⁹⁵ Robert K. Yin, *Fallstudier: design och genomförande*. uppl 1:3. Stockholm, Liber AB, 76 f.

fördelen av ett stort djup, men främsta nackdelen utgörs av svårigheten att generalisera.⁹⁶ En flerfallsstudie innehar analytiska fördelar framför enfallsstudien. Analytiska slutsatser som dras från två oberoende fall, är således mer hållbara jämfört med slutsatser från ett enda fall. Generaliserbarheten ökar också om slutsatser blir likartade från fallens olikartade omständigheter.⁹⁷ Det bör dock betonas att valet av en tvåfallsstudie också har tillkortakommanden avseende generaliserbarheten. Valet kan betraktas som en kompromiss avseende undersökningens ändamål.

Valet att inte göra en undersökning av typen *mest-olika* design, bygger på motivet att det riskerar att bli missvisande om vi jämför två amfibieanfall under helt skilda omständigheter.⁹⁸ Teknik- och taktikutvecklingen påverkar genomförandet av amfibieanfallen, således också principernas förklaringskraft. Således kan inte generaliseringsambitionen sägas vara opåverkad av den tid då fallen utspelade sig.

Mest-lika designen utförs som en jämförande fallstudie, där fallen är så lika varandra som möjligt.⁹⁹ Mest-lika designens tillkortakommanden är främst svårigheterna att hitta fall som helt matchar varandra, det finns alltid något i dess kontext som skiljer dem åt. Vidare finns det en risk att den nödvändiga variationen i undersökningen, i vissa fall blir för liten.¹⁰⁰ I ändamålet att undvika de främsta tillkortakommanden med designtyperna (*mest-olika* och *mest-lika*) genomförs undersökningen som en variant av mest-lika designen, vilket redovisas under kommande rubrik.

3.2 Undersökningens utformning/forskningsdesign

Här redogörs för hur undersökningen är avsedd att utformas, vilka undersökningsmetoder som kommer att användas och syftet med dessa metoder.

Undersökningen genomförs som en deduktiv ansats, då undersökningens ambition är att konkretisera de generellt uttryckta principerna (teorin) och testa dem på empiriska data

⁹⁶ Yin. *Fallstudier: design och genomförande*, 28.

⁹⁷ Ibid, 76.

⁹⁸ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 104.

⁹⁹ Ibid, 102.

¹⁰⁰ Ibid, 103.

(fallen).¹⁰¹ Som nämndes ovan är en del i undersökningen att kunna generalisera resultaten till andra liknande fall. Undersökningens teori kommer att användas som mall för att kunna jämföra resultaten utifrån tvåfallsstudien. I de fall där de empiriska resultaten från båda fallen stödjer teorin, stärks också teorin. Där teorin stärks kan följaktligen också generaliseringen påverkas positivt.¹⁰² Undersökningen kommer att genomföras såsom en teoriprovande ansats med en tvåfallsstudie som metod. Tvåfallsstudien erbjuder till skillnad från flerfallsstudien ett ökat djup och jämfört med enfallsstudien, en ökad generaliserbarhet.¹⁰³ Tvåfallsstudien kan således också benämnas som en jämförande fallstudie.¹⁰⁴

För att undvika mest-olika designens tillkortakommanden, väljs istället en variant av *mest-lik* design. Undersökningens design utgörs av typen *tvåsidig* ("two tailed") design, där fallen valts ut för att representera skilda utfall.¹⁰⁵ Operation *Chromite* vid Inchon representerar fallet med framgångsrikt utfall, medans Operation *Shingle* vid Anzio representerar fallet med misslyckat utfall. Av resonemanget ovan förväntas därför skillnader i undersökningens resultat. Tvåfallsstudien med den tvåsidiga designen ökar generaliserbarheten jämfört med resultatet från ett enda fall eller två fall med liknande utfall och omständigheter.¹⁰⁶ Denna design är inte heller utan tillkortakommanden, men kan anses vara en lämplig kompromiss i sammanhanget.

Den teoretiska definitionen av principerna utgår från tidigare forskning, där definitioner erhålls från vad flertalet moderna militärteoretiker uttryckt i sina skrifter.¹⁰⁷ Indikatorerna utgår således ifrån en analys av konkretiserade definitioner kring principerna (teorin). Där analysen resulterar i att fler teoretiker framhåller samma centrala förutsättningar för principerna, används dessa som indikatorer i undersökningen. Ovanstående metod genomförs för att den teoretiska definitionen ska överensstämma med de operationaliserade indikatorerna och därav öka undersökningens validitet och intersubjektivitet.¹⁰⁸

¹⁰¹ Asbjorn Johannessen & Per Arne Tufte. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Uppl 1:4. Malmö: Liber AB, 2003, 35.

¹⁰² Yin. *Fallstudier: design och genomförande*, 53.

¹⁰³ Ibid, 76.

¹⁰⁴ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 109.

¹⁰⁵ Yin. *Fallstudier: design och genomförande*, 74.

¹⁰⁶ Ibid, 76.

¹⁰⁷ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 54.

¹⁰⁸ Ibid. 56

Indikatorerna används som analysverktyg av empirin (fallen) och resulterar i en sammanfattning i respektive fall. Slutligen redovisas resultatet från de båda analyserade fallen som slutsatser. Val av fall diskuteras och redovisas under kapitel 4, rubrik 4.1 *Val av fall*.

4. Empiri och analys

Detta kapitel kommer till en början att motivera varför fallen är lämpliga som empiri till undersökningen. Därefter kommer fallen att presenteras, för att ge en ingående bild av det undersökta händelseförloppet. Efter varje fall följer analysen som bygger på indikatorerna från operationaliseringen.

4.1 Val av fall

I detta avsnitt diskuteras och motiveras valet av undersökningens fall. I och med detta presenteras även fallen utifrån de diskuterade kriterierna för urvalet.

När urvalet av fall är begränsat till två är det inte lämpligt att välja fall slumpmässigt, som normalt är brukligt vid en kvantitativ undersökning.¹⁰⁹ Då undersökningen har en generaliserande ambition, om än i begränsad utsträckning, måste även hänsyn tas till detta vid valet av fall. Vägvalet utgörs främst av det som kan kallas för *kritiska* och *typiska* fall. Val av typiska fall skulle kunna motiveras genom att studera fall som är lika varandra, kopplat till den teori som skall prövas. På detta sätt finns det en relevans i att anta att resultaten från de typiska fallen är generaliserbara.¹¹⁰

De kritiska fallen kan i sin tur utgöras av gynnsamma respektive ogynnsamma förutsättningar för teorin. De gynnsamma fallen gör det lätt för teorin genom gynnsamma förutsättningar.¹¹¹ Däremot kan de ogynnsamma fallen stödja den klassiska teoriprövningens logik att öka trovärdigheten genom hård prövning.¹¹² Valet av fall i denna undersökning grundar sig på den kritiska, ogynnsamma åskådningen. Det skall dock nämnas att det inte är lätt att för undersökningen avgöra vad som är gynnsamt respektive ogynnsamt.¹¹³ Ytterligare redovisning angående val av fall återkommer nedan.

Som redovisats under metodrubriken ovan, utgörs undersökningen av en tvåfallsstudie med tvåsidig design. I syfte att kunna undersöka principernas förklaringskraft är det nödvändigt att

¹⁰⁹ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 102.

¹¹⁰ Ibid, 164.

¹¹¹ Ibid, 161 f.

¹¹² Ibid, 163.

¹¹³ Esaiasson m.fl. *Metodpraktikan*, 164.

undersökta fall innehåller element av *övertaskning* och *tempo*. Det första fallet som undersöks är amfibieanfallet vid Italienska Anzio, där landstigningen lyckades men operationen får ett misslyckat utfall.¹¹⁴ Det andra fallet är amfibieanfallet vid i Inchon, där landstigningen lyckas och utfallet får ett lyckat resultat.¹¹⁵

Förutom utfallen av operationerna skiljer de sig i kontexten, att operation Shingle genomförs under andra världskriget i medelhavet och mot Italiensk mark, och i huvudsak mot tyska motståndare. Operation Chromite genomförs under Koreakriget, i Stilla havet, mot en nordkoreansk motståndare som förband i en FN-koalition.

Operationerna liknar varandra, då båda ledningarna utgörs av amerikanskt befäl. Operationstypen genomförs som amfibieanfall och tidsskillnaden är endast sju år, vilket innebär att teknik och taktik är liknande. En annan viktig parameter är att båda operationerna planerades innehålla principen övertaskning och tempo innan genomförandet påbörjades. Sammanfattat stödjer fallen den tvåsidiga designen, då den operativa kontexten innehåller flertalet liknande parametrar, men operationerna har olika utfall.

Vad gäller det strategiska urvalet av fall utgörs båda operationerna av försvårande omständigheter att efterleva principerna. Det första är att motståndaren sannolikt förväntade sig ett försök till att öppna ny operativ front genom landstigning. Detta måste anses ogynnsamma förutsättningar för operativ övertaskning. I båda fallen utgör styrkan en tillfälligt sammansatt styrka, med ont om tid till planering och förberedelser. Terrängen som väljs för amfibieanfallen innehar en hel del utmaningar för anfallande styrka. Relativt små hamnar måste användas för urlastning av förbanden och tidvatten blir styrande faktorer. Detta utgör ogynnsamma förutsättningar att vid landstigningsskedet upprätthålla ett högt tempo.

Sammanfattningsvis utgörs undersökningen av en jämförande tvåfallsstudie med tvåsidig design, där operationerna har likartade operativa förutsättningar och målsättningar, men skilda utgångar. Detta skall inte förväxlas med valet av två olika fall som grundas på kritiska, ogynnsamma urval med avsikten att pröva principerna. I valet av fall är avsikten att pröva

¹¹⁴ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 96-101.

¹¹⁵ *Ibid*, 35 ff.

principerna centralt och förutsättningarna för principernas tillämpning skiljer sig åt, men innebär utmaningar i båda fallen.

4.2 Operation Shingle 1944, Anzio

I detta avsnitt beskrivs amfibieanfallet mot den Italienska hamnstaden Anzio som utgör det första fallet. Operationen lyckas inte nå uppsatta operativa målsättningar och är ett exempel på ett misslyckad amfibieanfall.

I november 1943 hindras de allierade förbanden i Italien från fortsatt anfall och norrut. Det hårda tyska motståndet i svår terräng, som kallas Gustavlinjen, ledde till stillestånd. För att lösa stilleståndet såg de allierade en möjlighet att genomföra ett amfibieanfall norr om de tyska linjerna.¹¹⁶ Avsikten var att landstiga och anfälla den tyska flanken och därefter fortsätta mot huvudstaden Rom. Planen för operation Shingle initierades av den brittiska premiärministern Churchill. Hans tanke var att bryta tyskarnas försörjningslinjer och projicera ett hot mot dess bakre förband. Amfibieanfallet planerades att samordnas med ett kraftsamlat anfall från markförbanden i söder, mot Gustavlinjen. Anzio var beläget ungefär åtta mil från de allierades norra front. Avsikten var att tvinga den tyska styrkan att dela sig för att möta de allierade i två riktningar och på detta sätt kraftsplittra motståndaren.¹¹⁷

General Eisenhower, som då var befälhavare för de allierades styrkor i Medelhavet, påpekade de omfattande utmaningarna angående stridsplanen. Churchill stod dock på sig med anledning av den omfattande framgången operationen skulle kunna leda till. Eisenhower blev i samband med detta ersatt med den brittiska generalen Wilsson, som var mer följsam gentemot Churchill. Planen för genomförande av operation Shingle byggde på ett antal antaganden hos de högsta beslutsfattarna. Bedömningen var att tyskarna troligen skulle eftersträva att avskära landstigningen och inte försöka slå landstigningsstyrkan. De allierade bedömde också att tyskarna inte skulle få förstärkningar från andra platser, samt att de inte skulle kunna hinna avdela förband från Gustavlinjen för att möta landstigningen. De allierade satte stor tilltro till att flygstridskrafterna skulle kunna isolera landstigningsområdet.¹¹⁸ Denna tilltro byggde på att

¹¹⁶ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 96.

¹¹⁷ Tristan Lovering. *Amphibious Assault, Manoeuvre from the sea, from Gallipoli to the gulf – a definitive analysis*. Woodbridge: Seafarer books, 2007, 261.

¹¹⁸ Tristan Lovering. *Amphibious Assault*, 261.

de allierade vid tillfället och i området hade tillgång till ca 2700 flygplan jämfört med tyskarnas ca 400 flygplan.¹¹⁹

Anzio ansågs vara den lämpligaste terrängen för landstigning söder om Rom. En viktig faktor var närheten till Albanbergen. Den som kontrollerade dessa dominerande höjder skulle också kontrollera huvudvägarna mot Rom. Dessa vägar utnyttjade tyskarna som sina huvudsakliga underhållsvägar.¹²⁰ Anzio hade även en hamn som var lämplig för urlastning.¹²¹ Trots detta fanns det utmaningar i terrängen som försvårade landstigningsskedet. Terrängen bestod av svårberäknliga sandbankar till havs, samt att stranden var mjuk och hade en dålig bärighet. Albanbergen låg ca 40-50 km nordost om Anzio.¹²² I den tyska försvarsplanen bedömdes en landstigning som trolig, men svårigheten var att bedöma tid och plats för detta. De allierade hade god tillgång till att inhämta underrättelser avseende landstigningsområde, genom framförallt flygspaning och marina spaningsförband. De aktuella erfarenheterna från amfibieoperationerna på Sicilien och Salerno medgav att planeringen kunde genomföras på kort tid. Planeringen tog endast två veckor och tid fastställdes till att landstigningen skulle ske den 22 januari 1944. Detta medgav endast 15 dagar till förberedelser och övning inför landstigningen. Utmaningarna blev större, då prioriterade resurser samtidigt skulle avdelas för kommande operation Overlord (Normandie). Framförallt gällde detta landstigningstonnage, vilket påverkade kapaciteten att lyfta förband samt att logistikförsörja dem.¹²³

Den amerikanska generalmajoren John Lucas utsågs till chef över landstigningsstyrkan. Lucas var skeptisk till planen från början, men lyckades inte påverka den strategiska ledningens beslut.¹²⁴ Landstigningsstyrkan bestod i huvudsak av amerikanska och brittiska förband. Totalt ca 50 000 man med omkring 5000 fordon planerades ingå. Fartygsresurserna som transporterade landstigningsstyrkan, bestod i huvudsak av amerikanska och brittiska fartyg men också av polska, grekiska, franska samt holländska.¹²⁵ En skyndsamt sammansatt multinationell styrka som denna, ställer stora krav avseenden ledning och samordning.

¹¹⁹ Ibid, 262.

¹²⁰ Samuel Eliot Morison, *Sicily-Salerno-Anzio, January 1943-June 1944*. Annapolis: Naval Institute Press, 1953, 318.

¹²¹ Ibid, 350.

¹²² Lovering. *Amphibious assault*, 264.

¹²³ Ibid, 262.

¹²⁴ Morison. *Sicily-Salerno-Anzio*, 328.

¹²⁵ Lovering. *Amphibious assault*, 263 f.

En betydande del av fartygsresurser behövde också avdelas för vilseledande åtgärder i form av skenlandstigning, samt förberedande åtgärder såsom insättande av spaningsförband och förbekämpning. Arméförbanden påbörjade den 15 januari anfall mot Gustavlinjen. Huvuddelen av de tyska förbanden i Anzio lämnade staden för att förstärka försvaret av Gustavlinjen. Skenlandstigningen genomfördes den 20 januari, med understöd av flygbombning mot en hamnstad beläget ca 8 mil norr om Rom. Operativ förbekämpning genom flyganfall genomfördes framförallt mot tysk flygfält samt mot tyska förflyttningar i området.¹²⁶

Transport- och förbekämpningsskedet gick enligt planen eller möjligen bättre. Landstigningsstyrkan kunde framrycka oupptäckt, då tyska flygspaningsresurser antingen var utslagna eller inte kunde lyfta. Framryckningen genomfördes också i mörker och den tyska observationen mot och från Anzio var mycket begränsad. Förbekämpning av landstigningsområdet kunde genomföras utan begränsningar.¹²⁷

Både allierade vilseledningsåtgärder och tyskt misslyckande avseende underrättelsetjänst, ledde till en väl genomförd taktisk överraskning vid landstigningsskedet. Det primära brohuvudet kunde tas och upprättas med mindre friktioner och utan omfattande strider. 36 000 man och 3000 fordon urlastades under första dygnet. Den 23 januari hade försvaret av det primära brohuvudet upprättats. Den 24 januari var brohuvudet utvidgat med ett djup av 11 km och en bredd av 24 km. En vecka efter landstigningen hade General Lucas lyckats landsätta ca 70 000 man, över 500 artilleripjäser, nästan 240 stridsvagnar och över 27 000 ton av underhåll.¹²⁸ Flygunderstödet lyckades inte isolera brohuvudet och Lucas kraftsamlade sina resurser för att skydda urlastningen i Anzio hamn. Ett sänkt fartyg vid hamnen eller i leden hade fått stora konsekvenser.¹²⁹

I detta läge började operationen att fortskrida mindre bra. Lucas prioriterade försvaret av det primära brohuvudet, då han förväntade sig ett snabbt motanfall. Förberedelser för fortsatt anfall i form av stridsspaning och förbekämpning uteblev. Churchill uppfattade passivitet i Anzio och

¹²⁶ Ibid, 264.

¹²⁷ Loc. cit.

¹²⁸ Lovering. *Amphibious assault*, 264 f.

¹²⁹ Morison. *Sicily-Salerno-Anzio*, 347.

satte press på Lucas att agera mer offensivt. Churchill såg Albanbergen som nyckelterräng för försvar av brohuvudet och att kunna påverka de tyska försörjningslinjerna. Den 30 januari genomfördes en utbrytning från brohuvudet i form av ett anfall mot Albanbergen. Då hade Lucas inte med egna resurser inhämtat information och hade således knapphändiga underrättelser om motståndaren. Tyskarna hade nu lyckats påverka de allierade genom bombräder, torpedattacker och artilleribeskjutning.¹³⁰ Målbilden mellan de olika ledningsnivåerna blev uppenbart olika. Den operativa målbilden som delgavs Lucas var att landstiga och ta brohuvud med en otydlig ambition avseende djup. Därefter uttrycktes det otydligt om eventuellt fortsatt anfall. Den strategiska målbilden för Churchill var att snabbast möjligt anfälla och ta Albanbergen.¹³¹ Vad som orsakade detta glapp avseende målbild är dock oklart.

De tyska förstärkningarna till området gick betydligt fortare än de allierade bedömt. Tyska förband tog Albanbergen utan motstånd och försvarsgrupperade väster om Albanbergen. Tyskarna byggde ut försvaret med ett stort djup av försvarslinjer, kompletterade med mekaniserade reserver. De allierade anfallet mot Gustavlinjen, vilket hade målsättningen att ansluta landstigningsstyrkan vid Anzio, blev av tyskarna avvärjt.¹³²

Förhoppningen om en snabb utbrytning ur brohuvudet och ett fortsatt anfall kullkastades den 2 februari. Lucas avbröt anfallet efter stora förluster och beordrade förbanden att försvarsgruppera för att vara beredda att möta motanfall. De tyska förbanden med riktlinjer från Hitler att tillintetgöra landstigningsstyrkan, påbörjade omedelbart motanfall. Tyskarna kraftsamlade på marken, i luften och på sjön, vilket ansatte de allierade hårt. Lucas hemställde om förstärkning den 8 februari, men inga resurser fanns tillgängliga. Den 17 februari hade de tyska förbanden lyckats trycka tillbaka Lucas försvarsgruppering till det primära brohuvudet. Terrängen i bebyggelsen var svår för anfallaren och gynnade försvararen. På ett bättre sätt kunde nu också fartygsartilleri och flyg understödja försvarsstriden än tidigare.¹³³

¹³⁰ Lovering. *Amphibious assault*, 266.

¹³¹ Morison. *Sicily-Salerno-Anzio*, 353.

¹³² Lovering. *Amphibious assault* 266 f.

¹³³ Lovering. *Amphibious assault*, 268.

Därefter besköts brohuvudet i nästan fyra månader, med stora utmaningar att logistikförsörjas. Gustavlinjen kunde brytas den 25 maj och de tyska förbanden retirerade norrut.¹³⁴ Churchill ska efteråt ha uttryckt ”*I had hoped we were hurling a wild cat onto the shore...all we got was a stranded whale*”.¹³⁵

4.3 Analys av operation Shingle

4.3.1 Analys av principen överraskning vid operation Shingle

- *Oväntat agerande*

Tyskarna förväntade sig ett amfibieanfall längs kusten och hade reserver för att möta detta. Dock var platsen och tiden oväntad, vilket visades av att huvuddelen av de tyska förbanden lämnat Anzio för att förstärka Gustavlinjen. Tyskarna var således förberedda på ett amfibieanfall, men oförberedda på tid och plats. De allierade lyckades inhämta goda taktiska underrättelser om landstigningsområdet. De allierade fick rapporter att tyska förband lämnat Anzio i samband med anfallet mot Gustavlinjen. De hade god information om både terrängen och motståndaren i området. På operativ och strategisk nivå misslyckades de allierade p.g.a missbedömandet av de stora reserver som snabbt kunde förstärka området. Till del byggde det operativa missbedömandet på överdrivna verkansrapporter från egna flyginsatser. Flyget hade rapporterat att bl a järnvägar, vägar och flygbaser var utslagna. Det visade sig senare att så inte var fallet, utan tyskarna kunde med enklare reparationer nyttja dessa kort efter flyganfallen.¹³⁶ Efter landstigningsskedet misslyckades underrättelseinhämtningen avseende motståndaren. Ett taktiskt och operativt skäl till detta var att general Lucas var passiv och inte genomförde någon omfattande stridsspaning.

- *Vilseledning*

Vilseledning genomfördes som skenlandstigningar och förbekämpning av mål vid en hamnstad norr om Rom. De operativa effekterna av detta uteblev då de tyska förbanden inte reagerade på detta. Anfallet mot Gustavlinjen fick taktisk effekt, då de tyska förbanden lämnade Anzio för att förstärka sin front. På detta sätt kraftsplittrades de tyska förbanden vid Anzio och motståndet

¹³⁴ Loc. cit.

¹³⁵ Morison. *Sicily-Salerno-Anzio*, 352.

¹³⁶ Ibid, 344.

blev initialt mycket svagt. Om den tyska förstärkningen av Gustavlinjen från Anzio, fick den operativa effekten att de allierade inte lyckades bryta igenom linjen, är dock inte känt.

- *Operationssäkerhet*

De tyska förbanden förväntade sig en landstigning någonstans längs kusten. Någon information om exakt var och när läckte aldrig ut till den grad att tyskarna agerade på informationen. Beviset på detta var att både transport- och landstigningsskedet kunde genomföras utan nämnvärd påverkan från tyskarna. Hade tyskarna haft information om landstigningen hade de sannolikt vidtagit åtgärder för försvar av platsen och huvuddelen av förbanden hade inte avdelats till Gustavlinjen. De allierade hade vid tillfället lokal överlägsenhet i luftrummet, vilket gjorde att tyska inhämtningsresurser med flyg marginaliserades.

4.3.2 Analys av principen tempo vid operation Shingle

- *Beslutsprocess*

Planerings- och förberedelseskedet genomfördes under korta tidsförhållanden. Detta kunde troligen göras då de allierade nyligen genomfört relativt omfattande amfibieoperationer på Sicilien och Salerno i närtid. Tydliga indikationer avseende toppstyrning kan identifieras från strategisk nivå, i detta fall personifierad av Churchill. Många i ledningen på operativ nivå var mycket skeptiska till planen, däribland General Lucas. Trots skepticismen framtvingade Churchill att planen skulle genomföras. Detta påverkade framförallt Lucas då han själv inte trodde på planen, vilket uppenbarligen fick konsekvenser i genomförandet. Anledningen var främst att han inte ansåg att sina två divisioner var tillräckliga för att kunna fortsätta anfallet från Anzio. Den otydliga målbilden mellan ledningsnivåerna kan anses bidra till att Lucas och dennes underställda inte agerade mer offensivt för att utvidga försvaret av brohuvudet intill Albanbergen.

- *Hastighet*

Det fysiska tempot under transport- och landstigningsskedet var högt. Transporten av landstigningsstyrkan kunde genomföras dolt och förberedande åtgärder fick god effekt. Landstigning och urlastning gick fort, framförallt beroende på tillgången till hamn.¹³⁷ Försvar

¹³⁷ Morison. *Sicily-Salerno-Anzio*, 350

av brohuvud upprättades och expanderades något under de första två dyggen. Det fysiska tempot avtog, då Lucas fokuserade på försvar. Förberedelser för fortsatt anfall uteblev, intill det att Churchill genomfört påtryckningar om detta. Ett försök till utbrytning genomfördes men avvärdades av tyska förband. Därefter var Lucas förband defensiva och försvarade endast det primära brohuvudet i nästan fyra månader. Orsaken till uteblivit tempo efter landstigningen berodde på flera omständigheter. Det främsta var att Lucas styrka var för liten. Detta berodde huvudsakligen på att landstigningstonnaget var begränsat och fler än två divisioner inte gick att transporteras. Styrkan var för svag och kunde inte exploatera erhållen överraskning.¹³⁸ En annan anledning var att flygunderstödet inte lyckades isolera brohuvudet som planerat och Lucas egna resurser krävdes initialt för att skydda urlastning i hamnen.¹³⁹ Lucas hade också erhållit en otydlig målbild för operationen, vilket i sin tur ledde till att han agerade för att minimera risker.¹⁴⁰ Lucas kan dock kritiseras för sin passivitet och att han inte expanderade brohuvudet för ett ökat försvarsdjup. Han hade inte förberett förbandet för fortsatt anfall eller försvar med bl a stridsspaning. När tyska förband påbörjade motanfall och kontrollerade Albanbergen hade de återtagit initiativet.

Hur utfallet eller händelseförloppet hade utvecklats om Lucas hade anfallit och lyckats ta terräng till Albanbergen blir möjligen ointressanta spekulationer. Det finns dock information som tyder på att tyskarna tidigt hade förväntat sig en betydligt starkare motståndare. När de allierade inte fortsatte anfallet mot Albanbergen bedömde tyskarna detta som ett tecken på svaghet.¹⁴¹

¹³⁸ Ibid, 381.

¹³⁹ Ibid, 347.

¹⁴⁰ Ibid, 353.

¹⁴¹ Ibid, 352.

4.4 Operation Chromite 1950, Inchon

I detta avsnitt beskrivs det andra fallet som utgörs av amfibieanfallet mot den koreanska hamnstaden Inchon under Koreakriget år 1950. Operationen lyckas nå de operativa målsättningarna och är ett exempel på ett lyckat amfibieanfall.

Nordkorea anföll Sydkorea den 25 juni 1950 och kunde hastigt avancera i sydlig riktning. Det Sydkoreanska försvaret var svagt jämfört med den Nordkoreanska motståndaren. Det tog bara dagar intill att den Sydkoreanska huvudstaden Seoul föll och den Sydkoreanska armén hade reducerats från ca 100 000 man till 8000 man.¹⁴² Säkerhetsrådet i FN sammankallades och ett beslut fattades att FN skulle försvara Sydkorea. En anmodan avseende styrkebidrag bereddes av säkerhetsrådet om att bidra till FN-insatsen. USA tog ledningen i koalitionen och bidrog med huvuddelen av styrkebidraget. Nordkorea understöddes i kriget aktivt av Sovjetunionen, vilket gjorde detta krig till en indirekt kraftmätning mellan USA och Sovjetunionen.¹⁴³

Amerikanska styrkor skickades omedelbart för att understödja Sydkoreas kvarvarande försvar. Dessa styrkor blev hårt ansatta av den nordkoreanska motståndaren, vilket i augusti 1950 ledde till en defensiv i området kring Pusan. Pusan är en hamnstad som är belägen i den sydöstra delen av Sydkorea. General Douglas MacArthur blev tillsatt att leda FN-koalitionen och han tidigt såg möjligheten att bryta Nordkoreas anfallskraft genom ett amfibieanfall.¹⁴⁴ Andra ansåg det var lämpligare med en styrkeuppbyggnad i Pusan, för att senare möjliggöra en offensiv norrut. MacArthur var av en annan uppfattning och ansåg att avgörandet skulle ske genom att kombinera ett amfibieanfall och förstärkning av styrkorna vid Pusan. Amfibieanfallet skulle syfta till att avskära de Nordkoreanska underhållslinjerna och möjliggöra en utbrytning från Pusan.¹⁴⁵

Ett antal olika landstigningsplatser bedömdes med olika för- och nackdelar på både väst- och östsidan av koreahalvön. MacArthur fastnade för hamnstaden Inchon och dess möjligheter. Ett amfibieanfall mot Inchon hade potential att avskära motståndarens underhållslinjer, hota dennes bakre förband. En stor fördel var dessutom den geografiska närheten till huvudstaden

¹⁴² Lovering. *Amphibious assault*, 412 f.

¹⁴³ Ibid, 411 ff.

¹⁴⁴ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 35.

¹⁴⁵ Loc. cit.

Seoul. En stor utmaning var terrängen, då tidvattnet varierade upp till nio meter mellan ebb och flod. Detta medförde att tid för landstigning blev beroende av tidvattnet. Den grunda skärgården var problematiskt för tyngre landstigningstonnage och lederna i den påverkades av kraftiga strömmar. Motströmmarna gjorde i stort samma fart som landstigningsbåtarna kunde göra framfart. De två alternativa farlederna in till Inchon var smala och svårnavigerade. Detta gjorde att landstigning i mörker inte var ett alternativ. Ett sänkt fartyg eller ett fartyg på grund innebar att farleden inte var farbar. Den trånga farleden gav också förutsättningar för Nordkoreanerna att kontrollera dem med sjömineringar. Intill hamnen fanns den befästa ön Wolmi-do som måste bekämpas innan landstigning kunde vara aktuellt. Några landstigningsstränder fanns inte heller, utan landstigningen var tvungen att ske centralt i stadskärnan.¹⁴⁶

Tiden till förberedelser var mycket knapp och vid planeringens påbörjan var underrättelserna om Inchon mycket knapphändiga. Den 12 augusti fastställde McArthur att med hänsyn till tidvattnet skulle landstigning ske den 15 september. Den gemensamma operativa planeringsgruppen bestod av chefer med god erfarenhet av amfibieoperationer från andra världskriget. Det gjorde att planeringen och förberedelser kunde genomföras i ett högt tempo. Planen gick ut på att i gryningen anfälla Wolmi-do och därefter var huvudstyrkan tvungen att vänta tolv timmar med anledning av tidvattnet. Mellan landstigningarna skulle landstigningsområdet bekämpas med fartygsartilleri och attackflyg. En operativ skenlandstigning planerades att genomföras mot en hamnstad, belägen drygt 10 mil söder om Inchon.¹⁴⁷ Även taktiska skenåtgärder i närheten av Inchon förbereddes för att utföras dygnet innan landstigningen.¹⁴⁸

En åtgärd som vidtogs var, att i hemlighet rekrytera japanska lotsar och kustbevakare som hade god lokalkännedom om farlederna till Inchon.¹⁴⁹ Underrättelserapporter pekade på att Wolmi-do var befäst med artilleri och bemannat av totalt ca 500 man. De övriga ca 1500 soldater, som var grupperade i och omkring Inchon bedömdes till större delen vara logistikpersonal, med begränsad stridsduglighet. Spaningsenhet ur amerikanska flottan infiltrerade Inchons skärgård

¹⁴⁶ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 36.

¹⁴⁷ Ibid, 37.

¹⁴⁸ Ibid, 56.

¹⁴⁹ Lovering. *Amphibious assault*, 414.

och kunde lämna detaljerade underrättelser löpande. Enheten agerade vid landstigningen också som invisning.¹⁵⁰

Trots att Inchon bombades regelbundet i veckor före amfibieanfallet förstärktes inte försvaret av hamnstaden. Troligen var anledningen, att nordkoreanerna kraftsamlade samtliga resurser mot Pusan. Den 5 september lämnade landstigningsstyrkan Yokohama på Japans östkust. Den 15 september kl 06:33 landsteg de första marinkårssoldaterna på Wolmi-do. Nordkoreanerna på ön överrumplades och anfallet rapporterades klart kl 08:00. Bekämpningen av landstigningsområdet i Inchon genomfördes enligt planen och landstigningen skedde i Inchon kl 18:33. Den 16 september kl 01:30 var motståndet i staden brutet. Omedelbart efter att brohuvudet var taget anföll förbanden vidare från staden mot de större vägar som utgjorde motståndarens underhållslinjer. Den 29 september återtogs Seoul och samma dag anslöts FN-förbanden från Inchon och Pusan.¹⁵¹

4.5 Analys operation Chromite

4.5.1 Analys av principen överraskning operation Chromite

- *Oväntat agerande*

Inchon och dess farleder innebar omfattande utmaningar, vilket gjorde att platsen var långt ifrån uppenbar. Ett bevis på att det var oväntat, var att försvaret inte förstärktes trots förbekämpning samt att försvaret överrumplades vid landstigningen. Rekryteringen av japanska lotsar och kustbevakare var en okonventionell metod som hade betydelse avseende den svåra navigationen. Underrättelseinhämtningen genomfördes till del med flygspaning, men framförallt med infiltrerad personal i anslutning till Inchon.¹⁵² Spaningsenheterna kunde rapportera fortlöpande avseende motståndaren, men viktigt var också att kontrollera förhållande angående tidvattnet. Tidvattenförhållandet var avgörande för ankörningen och landstigningen. Informationen avseende motståndarens förmågor var goda.

¹⁵⁰ Lovering. *Amphibious assault*, 415 f.

¹⁵¹ Ibid, 418.

¹⁵² Ibid, 416.

- *Vilseledning*

Operativ skenlandstigning genomfördes ca 10 mil söder om Inchon, samt skenåtgärder på taktisk nivå på stränder intill Inchon, dygnen innan landstigningen. De skenåtgärder som fick någon form av bekräftelse var de taktiska vilseledningsåtgärderna.¹⁵³ Den operativa skenlandstigningen fick ett oklart resultat, då ingen information om detta återfunnits. Det är sannolikt att Nordkoreas kraftsamling av samtliga resurser Pusan bidrog till att få resurser kunde avdelas för att upptäcka eller möta ett amfibieanfall

- *Operationssäkerhet*

Det finns inga indikatorer på att operationssäkerheten hade brustit då Nordkorea inte vidtagit några åtgärder för försvaret av Inchon. Detta kan också betyda att den nordkoreanska inhämtningen var bristande. Om detta var fallet, resulterade det i att operationssekretessen ändå var minst tillräcklig.

4.5.2 Analys av principen tempo vid operation Chromite

- *Beslutsprocess*

Tiden för planering och förberedelser var mycket kort och tempot påverkades positivt av den operativa ledningens erfarenhet av amfibieoperationer. Trots ett visst tvivel inledningsvis lyckades McArthur samla berörda chefer vid en tydlig målbild och han var personligen drivande i planeringen och genomförandet. McArthur lyckades påverka den strategiska nivån vid FN, som godkände planen och försökte efter det inte att ändra den. Genomförandet av landstigningen var tvunget att ledas genom en hög grad av samordning. Anledningar till detta var terrängen, tidvattnet samt att förbanden inte hunnit samöva. Att förbanden kunde hålla ett högt tempo efter landstigning tyder på att underställda chefer kunde ta initiativ och agerade på uppdrag. Det finns inga indikatorer på att de underställda cheferna hölls tillbaka av den operativa eller den taktiska ledningen.

- *Hastighet*

Det initiala anfallstempot påverkades av att motståndet först måste neutralisera på Wolmi-do. Detta var dock en förutsättning för landstigning i centrala Inchon. Med anledning av tidvattnet tvingades McArthur att landstiga i två skeden, det första skedet för att anfälla Wolmi-do och

¹⁵³ Speller & Tuck. *Amphibious warfare*, 56.

det andra skedet för att ta brohuvudet i Inchon, ett halvt dygn senare. I det andra skedet genomfördes fortsatt anfall med hög fysisk hastighet och landstigande förband fortsatte omedelbart anfallet genom staden samt därefter mot de nordkoreanska underhållsvägarna. Från att landstigningen i Inchon påbörjats intill att brohuvudet var taget genomfördes under fem timmar, samt att fortsatt anfall ur brohuvudet genomfördes simultant. Att motståndet, förutom på Wolmi-do, bedömdes som svagt tillät landstigande enheter att anfälla utan att behöva bygga ut ett omfattande försvar av det initiala brohuvudet.

5. Sammanfattning och slutsatser

I detta kapitel sammanfattas inledningsvis de analyserade resultaten utifrån undersökt empiri. Därefter redovisas resultatet för att svara på problemformuleringen och ställda forskningsfrågor. Kapitlet avslutas med en diskussion och förslag på fortsatt forskning.

5.1 Sammanfattning

Genom att sammanfatta de analyserade resultaten från fallstudierna under respektive princip är avsikten att tydligare jämföra resultaten kopplat till dess indikatorer.

5.1.1 Sammanfattning principen överraskning

- *Oväntat agerande*

Både operation Shingle och Chromite utgör exempel på att valet av geografisk plats var oväntat. Detta fick störst effekt vid operation Chromite, då motståndaren utsätts för en operativ överraskning, likt Waldemar Erfurths beskrivning om ett plötsligt och oväntat agerande.¹⁵⁴ Vid operation Shingle påverkas effekten av överraskningen endast taktisk nivå och får kortvariga effekter. Bedömningen var felaktig avseende motståndarens förmåga på operativ och strategisk nivå. Detta byggde dels på felbedömningen av tillgängliga tyska reserver och dels på överdrivna verkansrapporter från eget flyg. Avseende operation Chromite råder motsatt förhållande och det fick både operativ och taktisk effekt. Här var den operativa bedömningen rättvisande, att motståndaren inte klarade av att möta ett amfibieanfall på platsen.

- *Vilseledning*

Vid båda operationerna genomförs det operativa skenlandstigningar i syfte att ådra sig motståndarens uppmärksamhet och binda dennes resurser. Dessa åtgärder ledde inte till någon operativ effekt. Möjligen kan de ha bidragit till att öka osäkerheten hos motståndaren, men i inget av fallen återfinns underlag att motståndaren avdelat avgörande resurser mot dessa. Dock lyckades motståndaren kraftsplittras från landstigningsområdet i båda fallen. Det som Robert Leonhard beskriver som *dislocation*, så kraftsamlade motståndaren vid landstigningarna mot

¹⁵⁴ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 395.

den andra fronten, vilket gav möjlighet att landstiga utan större motstånd.¹⁵⁵ I fallet operation Shingle blev detta en taktisk framgångsfaktor under en kortare tid. I fallet Chromite blev detta en taktisk och operativ framgångsfaktor som påverkade hela amfibieanfallet.

- *Operationssekretess*

Det föreligger inga uppgifter, att avgörande underrättelser kommit motståndaren tillhanda om tid och plats för de båda amfibieanfallen. Luttwak exemplifierade, att en amfibieoperation är komplex och kräver omfattande planering och förberedelser och att detta kan hämmas av hög operationssäkerhet.¹⁵⁶ I dessa fall är tidsramarna för planering och förberedelser korta av strategiska och operativa skäl, vilket gör att Luttwaks påstående inte riktigt är applicerbart i dessa två operationer. Vid båda fallen har operationssekretessen varit tillräckligt hög. Detta kan också vara ett resultat av motståndarens tillkortakommande beträffande underrättelsetjänst.

5.1.2 Sammanfattning principen tempo

- *Beslutsprocess*

Planering och förberedelser genomfördes för båda operationerna under stark tidspress. Planeringen blev centraliserad och i båda fallen toppstyrd, men på olika sätt och med olika konsekvenser. I fallet operation Shingle genomtvingades operationen av Churchill som från strategisk nivå vid flertalet tillfällen lade sig i processer vid planering och genomförande. Flera av de underställda cheferna trodde inte på planen, framförallt inte general Lucas. I fallet Chromite var general McArthur drivande, men på operativ nivå. Det finns inget som pekar på att den strategiska nivån (FN), försökte påverka processerna efter det att de godkände planen. I fallet Shingle genomsyrdes hela operationen av centraliserad ledning och frångick således Leonhards teori om fördelarna med decentraliserad ledning och uppdragstaktik.¹⁵⁷ Vid operation Chromite balanserades centraliserad och decentraliserad ledning bättre. Fram till och med landstigningsskedet kan det identifieras tydliga inslag av central styrning med anledning av höga krav på samordning. Efter landstigningsskedet genomsyrades fortsatt anfall av decentraliserad ledning och uppdragstaktik. Hittas det en lucka eller svaghet hos motståndaren, ska den egna enheten snabbt angripa den, enligt Leonhard.¹⁵⁸ Under operation Chromite

¹⁵⁵ Leonhard. *The art of maneuver*, 66 f.

¹⁵⁶ Luttwak. *Strategy*, 5 ff.

¹⁵⁷ Leonhard, *The art of maneuver*, 113.

¹⁵⁸ Ibid, 113 f.

identifierades denna lucka och landstignande förband anföll direkt genom Inchon efter landstigning. Förbanden hade en tydlig målbild och utan motstånd exploaterades framgången.

- *Hastighet*

Båda amfibieanfallen efterlevde Erfurths förutsättningar angående att vara väl förberedda.¹⁵⁹ Planering och genomförande av dessa komplexa landstigningsskeden visar en hög effektivitet, då landstigning och lossning av materiel kunde genomföras snabbt. I båda fallstudierna lyckades den anfallande styrkan inför landstigning inhämta goda taktiska underrättelser om motståndaren och avgörande terrängförhållanden. Resultatet av detta gör att landstigningsskedet i båda fallen kunde genomföras med en hög hastighet. En skillnad i hastighet mellan operationerna var att efter landstigningen vid Anzio avtog hastigheten och vid Inchon ökade den. General Lucas efterlevde inte heller Erfurths resonemang avseende att, då fienden uppfattat det egna förbandets avsikt måste hastigheten öka.¹⁶⁰ Lucas blev passiv och motståndaren initiativet övergick till motståndaren. McArthur agerade motsatt Lucas vid Inchon och ökade hastigheten när landstigningen var genomförd. Detta genomfördes för att snabbt kunna påverka de nordkoreanska underhållslinjerna. Det gör att McArthur också efterlever Collins resonemang angående att snabbt förstärka framgång.¹⁶¹ Även McRavens resonemang avseende att snabbast möjligt nå anfallsmålet, efterlevs vid Inchon.¹⁶²

¹⁵⁹ Erfurth. *Roots of strategy, Surprise*, 393.

¹⁶⁰ Loc. cit.

¹⁶¹ Collins. *Military Strategy*, 83.

¹⁶² McRaven. *Spec ops*, 19.

5.2 Slutsatser

Slutsatserna ämnar svara på problemformuleringens forskningsfrågor utifrån genomförd undersökning med de teorier som analyserat empirin. Förklaringskraften av principerna överraskning och tempo framträder genom svaret nedan.

Hur tillämpas principerna *överraskning* och *tempo* vid amfibieanfall?

Oväntat agerande, operationssekretess och vilseledning är de indikatorer som är mest framstående från undersökta teoretikers resonemang avseende principen *överraskning*. I undersökta fall har motståndaren främst överraskats avseende valet av oväntad geografisk plats och operationssekretessen har varit tillräckligt hög för att dölja anfallande styrkas avsikter. Vilseledning har vid båda amfibieanfallen genomförts i form av skenlandstigningar. Dessa har möjligen ökat osäkerheten hos motståndaren angående tid och plats, men det finns inga uppgifter avseende att dessa bundit avgörande resurser. Detta kan vara en verkan av orsaken som Luttwak beskrev, att inte skenlandstigningarna varit tillräckligt trovärdiga.¹⁶³

Avseende principen *tempo* utgörs de två främsta indikatorerna av snabb beslutsprocess och fysisk hastighet. Ett högt tempo har vid båda undersökta fallen upprätthållits i landstigningsskedet, då landstigning och lossning av materiel varit väl förberett. Dilemmat mellan det defensiva, att försvara brohuvudet för styrkeuppbyggnad, kontra det offensiva att omedelbart fortsätta anfall, blir i fallet operation Shingle uppenbart. Vid båda operationerna var erfarenheten från tidigare amfibieoperationer en förutsättning snabbhet i den operativa beslutsprocessens planeringsskede. En väl avvägd balans mellan centraliserad och decentraliserad styrning medgav ett högt tempo vid operation Chromite.

Paradoxen angående förutsägbarhet och överraskning har hanterats i båda fallen. Vid landstigningarna har den anfallande styrkan taktiskt överraskat motståndaren och haft lokal överlägsenhet. De tekniska, stridstekniska och taktiska förövade åtgärderna har bidragit till hastigheten i genomförandet, som varit viktig för att nå framgång med överraskning.

¹⁶³ Luttwak. *Strategy*. 5 ff.

Oförutsägbarheten i agerandet har främst utgjorts utav valet av landstigningsplats. Detta agerande strider därför inte mot förutsägbarhet.

Paradoxen avseende den komplexa organisationen och att med den kunna upprätthålla ett tempo, har båda hanterats genom att kravet på samordning har ökat. En skillnad i operationerna är tydlighet avseende gemensam målbild. Vid operation Shingle differerar målbilden mellan olika ledningsnivåer. Vid operation Chromite har McArthur lyckats samla samtliga nivåer vid en gemensam målbild. Det leder till att McArthur kan upprätthålla ett högt tempo med sin relativt komplexa organisation.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att den framgångsrika Operation Chromite innehåller lyckat utfall av indikatorerna, att agera oväntat, operationssekretess samt snabb beslutsprocess och hög fysisk hastighet. I viss mån innehåller den även lyckad vilseledning genom de taktiska skenåtgärderna. Den misslyckade operation Shingle innehåller endast lyckat utfall av indikatorn operationssekretess. Det oväntade agerandet får endast kortvarig effekt på taktisk nivå. Avseende tempo påverkas beslutsprocessen negativt främst av bristen på gemensam målbild. Den fysiska hastigheten uteblir efter landstigningskedet.

5.3 Avslutande diskussion

Här framställs författarens egna diskussion och reflektion angående undersökningens genomförande och resultat, samt en koppling till den militärpraktiska nyttan inom officersprofessionen.

Undersökningen har visat, att valet av den geografiska platsen varit det mest oväntade och leder i våra fall till överraskning. Undersökningen har också visat att vissa indikatorer har större betydelse än andra. Exempelvis har indikatorn angående operationssekretessen varit framgångsrik vid båda fallen. Vidtagandena av skenåtgärder som belysts som centrala framgångsfaktorer av flertalet teoretiker, har i fallen varit av ringa betydelse. En viktig slutsats med utgångspunkt från operation Shingle, är att en väl genomförd överraskning ändå inte kan exploateras om den egna styrkan är för svag relativt motståndaren.

Denna undersökning har svarat på problemformuleringens forskningsfrågor. Förklaringskraften har undersökts, om än begränsat genom två fallstudier. Fallstudiens resultat är att teorins validitet stärkts, då undersökningens indikatorer till huvuddel uppfylls i det lyckade fallet Chromite och uppfylls till huvuddelen inte i det misslyckade fallet Shingle.

Metoden har också följts, så till vida att den är genomförd som beskrivits i metodkapitlet. Undersökningen är möjlig att replikera under förutsättning, att samma teorier väljs och indikatorerna används för att analysera empirin. Även om inte valda fall är representativa för samtliga fall, bedöms ändå undersökningen bidra till att skapa förståelse för andra liknande sammanhang. Teknik- och taktikutvecklingen kommer att påverka eventuella kommande liknade operationer, men dessa erfarenheter kan ändå lära oss något om principerna i undersökt kontext. Hänsyn måste beaktas till den utveckling vi skall applicera våra kommande studier på.

Som framställdes i metodkapitlet finns det i undersökningen en generaliseringsambition, om än en begränsad sådan. Generaliseringen måste utgå från fall i liknande kontext avseende operationstyp och behöver innehålla en ansats till tillämpning av principerna. Utifrån undersökningens resultat anser författaren att vissa av faktorerna kan generaliseras till liknande fall. Undersökningens indikatorer är möjliga att generaliseras med undantaget av de operativa vilseledningsåtgärder i undersökta fall. De avviker i undersökta fall, från det som teorin ur tidigare forskning vill framhäva. Samtidigt är det möjligt att åtgärderna i fallen inte genomfördes med tillräcklig grad av trovärdighet. I de undersökta operationerna resulterar en tydlig respektive en otydlig målbild i olika utfall av tempo. Tempots betydelse för att exploatera överraskningens effekt var bidragande orsaker till respektive utfall.

Avseende den militärpraktiska nyttan för officersprofessionen och Försvarmakten, utgör undersökningen en ansats att öka kunskaper och förståelse vid betraktandet av operationstypen. Försvarmakten skall kunna delta i och möta amfibieoperationer. Undersökningen ger också en djupare förståelse för avseende principernas tillämplighet i våra doktriner och taktiska reglementen. I vår militärstrategiska doktrin framhålls särskilt betydelsen av principen *överraskning*.¹⁶⁴ Den operativa doktrinen tillskriver principen *aktiv och passiv vilseledning* som en viktig förutsättning för *överraskning*.¹⁶⁵ Taktikreglementet för marinen framhåller den

¹⁶⁴ Försvarmakten, *Militärstrategisk doktrin 2016*, 37.

¹⁶⁵ Försvarmakten, *Operativ doktrin 2014*, 75 f.

egna sekretessen i syfte att dölja egna avsikten och att i görligaste mån *dölja egna styrkor* och *handla originellt*. *Snabbhet* i agerandet betonas här också särskilt.¹⁶⁶

5.4 Förslag på vidare forskning

Avseende fortsatt forskning kan principerna överraskning och tempo undersökas i andra kontexter. Genom att undersöka fler teoretikers tankar om dessa principer, kan indikatorerna utvecklas än konkretare och undersöka dess inbördes relation samt växelverkan. Generaliseringsambitionen påverkades till en begränsad ambition då undersökningen endast undersöker två fall. För att stärka generaliseringen bör undersökningen upprepas på flera fall.

Avseende fortsatt forskning av amfibieoperationer skulle ett intressant angreppssätt vara att använda nutida övningar som empiri. Större övningar med fokus på amfibieoperationer, såsom *Baltops*, *Trident Junction* samt *Cold Response* skulle göra empirin ännu mer aktuell. Dessutom finns en hel del öppen information avseende planering, genomförande och utvärdering som kan vara användbar.

¹⁶⁶ Försvarsmakten, *Taktikreglemente marinen 1A*. Stockholm: Högkvarteret, 2010. TRM 1A, 01-23.

6. Käll- och litteraturförteckning

6.1 Källor

Erfurth, Waldemar. *Roots of strategy, Surprise* (Mechanicsburg: Stackpole books, 1991).

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin 2016* (Stockholm: Högkvarteret: 2016).

Försvarsmakten. *Operativ doktrin 2014* (Stockholm: Högkvarteret, 2014).

Försvarsmakten, *Taktikreglemente marinen 1A* (Stockholm: Högkvarteret, 2010.TRM 1A).

Leonhard, Robert. *The art of maneuver: Maneuver-Warfare Theory and AirLand Battle* (Novato: Presidio Press, 1991).

Luttwak, Edward, N. *Strategy: The logic of war and peace*. Rev. and enl. ed. (Cambridge: The belknap press of Harward University Press, 2001).

Lovering, Tristan. *Amphibious Assault: Manoeuvre from the sea, from Gallipoli to the gulf – a definitive analysis*. Rev and expanded ed. (Woodbridge: Seafarer books, 2007).

McRaven, William, H. *Spec ops: Case studies in special operations warfare theory and practice* (Novato: Presidio Press, 1995).

Morison, Samuel, Eliot. *Sicily-Salerno-Anzio, January 1943-June 1944: History of united states naval operations in world war II*, volume 9 (Annapolis: Naval Institute Press, 1953).

Speller, Ian. *Understanding naval warfare* (New York: Routledge, 2014).

Speller, Ian & Tuck, Christopher. *Amphibious Warfare: Strategy & Tactics from Gallipoli to Iraq*. 2. Uppl. (London: Amber books Ltd, 2014).

Till, Geoffrey. *Seapower: A guide for the twenty-first centry*, 3 uppl. (New York: Routledge, 2013).

Vego, Milan, N. *Joint operational warfare, theory and practice*. Abbreviated Swedish edition. Stockholm (Försvarshögskolan: 2007).

Vego, Milan, N. *Naval strategi and operations in narrow seas*. 2. Uppl. (London: Frank Cass publishers, 2003).

Widén, Jerker och Ångström, Jan. *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2005).

Widén, Jerker & Ångström, Jan. *Contemporary Military Theory* (New York: Routledge, 2015).

6.2 Artiklar

Widen, Jerker och Ångström, Jan. *Adopting a Recipe for Success : Modern Armed Forces and the Institutionalization of the Principles of War'*, (2012).

6.3 Elektroniska källor och böcker

<https://www.usnwc.edu/Academics/Faculty/Milan-Vego.aspx> (hämtad 2016-05-08)

http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_02.pdf (hämtad 2016-05-08)

Collins, John .M, *Military Strategy – Principles, Practices, and Historical Perspectives*, (Dulles: Potomac Books Inc, 2002) (E-bok)

6.4 Litteratur

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken*. Uppl 2. (Lund, Studentlitteratur AB).

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson Henrik & Wägnerud, Lena *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2012).

Johannessen, Asbjorn & Tufte, Per Arne. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Uppl 1:4. (Malmö: Liber AB, 2003).

Rienecker, Lottie. *Problemformulering*. Uppl 1:4. (Malmö: Liber, 2003).

Yin, Robert. K, *Fallstudier: design och genomförande*. uppl 1:3.(Stockholm, Liber AB).